

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Jasmina Sajko

**Vloga, delo in medsebojno sodelovanje novinarjev ter lektorjev na
radijskih postajah**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Jasmina Sajko

Mentorica: doc. dr. Nataša Logar Berginc

**Vloga, delo in medsebojno sodelovanje novinarjev ter lektorjev na
radijskih postajah**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2013

Vloga, delo in medsebojno sodelovanje novinarjev ter lektorjev na radijskih postajah

V magistrski nalogi sem analizirala odnose med lektorji pisnih besedil in novinarji na radijskih postajah. Osrednja tema moje magistrske naloge je bila medsebojno sodelovanje novinarjev in lektorjev, ki je močno povezano z razumevanjem lastnega dela in dela lektorjev oziroma novinarjev. Z anketno raziskavo sem med drugim ugotovila: a) da je približno polovica novinarjev prepričanih, da so odgovorni le za vsebinski del, ureditev jezikovnega vidika svojih besedil pa prepuščajo lektorjem; in b) da je pogostost sodelovanja med lektorji in novinarji odvisna tudi od jezikovnega znanja novinarjev – tako z lektorji več sodelujejo prav novinarji, ki lektorje razumejo kot jezikovne svetovalce, ki jim pomagajo pri zahtevnejših jezikovnih vprašanjih.

Ključne besede:

lektorji, novinarji, sodelovanje, odnos, radijske postaje

Role, work and mutual cooperation between journalists and proof-readers at radio stations

Abstract

The master's thesis analyses the relationships between proof-readers of written texts and journalists at radio stations. The main topic of this master's thesis is the mutual cooperation of journalists and proof-readers, which is strongly associated with the understanding of one's own work and the work of proof-readers or journalists respectively. Based on a questionnaire survey, it was found out: a) that approximately one half of the journalists surveyed believe that they are responsible only for the content, whereby they leave the language-related aspects of their texts to the proof-readers; and b) that the frequency of cooperation between proof-readers and journalists also depends on the journalists' linguistic knowledge – those journalists who see the role of proof-readers as language advisers who help them with more difficult linguistic questions are also the ones who more often cooperate with proof-readers.

Key words:

proof-readers, journalists, cooperation, relationship, radio station

Kazalo

1 UVOD	6
2 JEZIKOVNA IDENTITETA	8
2.1 JEZIKOVNA KULTURA	9
2.2 VPLIV MEDIJEV NA JEZIK	11
2.3 JEZIKOVNA NORMA	13
3 LEKTORIRANJE	16
3.1 ZAČETKI LEKTORIRANJA	16
3.2 VLOGA LEKTORJEV	17
3.3 SODELOVANJE MED LEKTORJI IN NOVINARJI	19
3.3.1 Lektorji in purizem	20
3.3.2 Lektorjev značaj	23
3.4 STATUS LEKTORSKE STROKE	23
4 RADIO	25
4.1 KOMERCIALNI VS. NEKOMERCIALNI RADIO	25
4.1.1 Zakonske opredelitve radijskih programov	25
4.1.2 Združenje radijskih postaj	26
4.1.3 Jezik na radiu	27
4.1.4 Govorjeni jezik na radiu	28
4.1.5 Govorjeni jezik na radiu po pisni predlogi	34
5 NOVINARJI IN LEKTORJI NA RADIU: ANKETNA RAZISKAVA	35
5.1 HIPOTEZE	35
5.2 METODOLOGIJA	36
5.3 VZOREC	37
5.3.1 ANKETNI VPRAŠALNIK	38
5.4 ANALIZA ODGOVOROV	40
5.4.1 SODELUJOČE RADIJSKE POSTAJE	40
5.4.2 Jezikovno znanje	41
5.4.3 Pogostost sodelovanja med lektorji in novinarji	43
5.4.4 Razlogi za sodelovanje oziroma nesodelovanje	44

5.4.5	Razumevanje lastnega novinarskega dela v razmerju do lektorjevega	46
5.4.6	Razumevanje lektorskega dela v očeh novinarjev	47
5.4.7	Razumevanje lastnega lektorskega dela v razmerju do novinarjevega	48
5.4.8	Razumevanje novinarskega dela v očeh lektorjev	49
5.4.9	Uredniška politika	50
5.5	GLAVNE UGOTOVITVE RAZISKAVE	51
5.5.1	Potrditev oz. ovržba hipotez	51
5.5.2	Komentar ankete	54
6	SKLEP	55
7	LITERATURA	57
8	PRILOGA	66

1 UVOD

Mediji imajo po Brezniku (1982) že od nekdanj velik vpliv na jezik. Mnogi avtorji (vključno z Gradišnikom 1981) menijo, da je slednji ključen pri ohranjanju jezikovne in narodne identitete. Verovnikova (2012, 39) govori o jeziku kot o simbolu skupnosti vseh govorcev, ki ga uporabljajo. Jezik je tako simbolna zveza med člani komunikacijskega kolektiva, ti jo pa razumejo kot znak pripadnosti specifični jezikovni skupnosti.

Slovenske medije so že skozi zgodovino kritizirali, češ da slabšajo jezik z uvajanjem velikega števila prevzetih besed. Med pogostimi lektorskimi posegi so tako zamenjave prevzetih jezikovnih prvin z neprevzetimi. Medtem ko nekateri lektorji zamenjujejo prav vse, kar je tujega izvora, in so naravnani skrajno puristično, imajo drugi do tujk izjemno toleranco in so do njih popolnoma odprti.

Kakšna je jezikovna podoba novinarskega jezika, pa je v veliki meri odvisno od trenutnega družbenega in političnega položaja. Kalin Golobova in Jelovškova (2009) tako zavračata trditve o medijih kot glavnih krivcih za slabo stanje slovenskega jezika. Gradišnik (1981) velik pomen pripisuje tudi uredništvu, ki naj bi bilo odgovorno za dober časopis.

Narava dela v medijski hiši zahteva čimboljše vsebine, prav tako pa je pomembna jezikovna brežhibnost branih in nebranih besedil. Slednja je zakonsko določena na javnih radijskih postajah, kjer morajo novinarji po Poklicnih merilih in načelih novinarske etike v programih RTV Slovenija dosledno uporabljati slovenski knjižni jezik ali knjižni jezik narodne skupnosti. Na drugih radijskih postajah so norme liberalnejše. Kakšen jezik bodo uporabljali, je odvisno od jezikovne politike posameznega radia. Ta pa je na nekomercialnih radiih v veliki meri podrejena pritiskom oglaševalcev, ki jih jezikovna pravilnost ne zanima, saj povečini ni pogojena s poslušanstvo radijske postaje.

V magistrski nalogi bom analizirala razumevanje lastne vloge novinarjev in lektorjev ter obratno. Moj cilj bo ugotoviti, kakšna je povezava med razumevanjem delovnega procesa in pripravljenostjo na sodelovanje med lektorji in novinarji. Poizvedovala bom o pridobljenem jezikovnem znanju v učnem procesu, saj me bo zanimalo, ali slednje vpliva na pogostost sodelovanja med obema stranema. Zanimalo me bo tudi, kakšen vpliv na lektoriranje ima uredniška politika. Predvsem me bo zanimalo, ali in v kolikšni meri na interakcijo med novinarji in lektorji vpliva uredniško poslovanje. Predpostavila sem še, da lektorja na komercialnih radiih sploh nimajo in da njihovo vlogo prevzemajo novinarji.

Magistrska naloga bo izhajala iz že izvedene ankete o poklicnem sobivanju lektorjev in novinarjev, ki sta jo izvedli Logar Berginc in Červ (2009) v uredništvih šestih slovenskih tiskanih medijev. Omenjena raziskava z naslovom *Novinarji in lektorji: v slogi je moč?* je bila temelj za začetek moje raziskave. Zaradi specifičnosti radia kot medija sem anketo razširila in dodala še svoje elemente, ki so bili ključni za nadaljnjo analizo.

Na radiih, tako komercialnih kot nekomercialnih, se pretežno uporablja spontani govor brez pripravljene pisne predloge. V svoji nalogi pa bom analizirala izključno brani govor, kjer je besedilo predhodno pripravljeno. Kot takšno predstavlja možnost za jezikovno analizo ter morebitno sodelovanje med lektorji in novinarji pri jezikovnih zagatah.

Zaradi relativno majhnega števila radijskih postaj bom v analizo poizkusila vključiti prav vse delujoče radijske postaje. Tako mi ne bo treba izbirati vzorca za nadaljnjo analizo. Najprej bom po elektronski pošti razposlala pilotske ankete, s katerimi bom lahko preverila ustreznost in razumljivost raziskovalnih vprašanj. Na osnovi izpolnjenih anket in teoretične osnove bom naredila analizo in povzela ugotovitve.

2 JEZIKOVNA IDENTITETA

Manjši narodi posvečajo nenavadno veliko pozornosti jezikovnim vprašanjem in skrbi za narodni jezik, kar velja še posebej za slovenščino (Petr 1966, 201). Jezik tako ni samo orodje za sporazumevanje, Sajovic (2003, 272) nanj gleda kot na »pot slovenskega samospoznavanja, izraz samobitnosti slovenskega naroda in jedro njegove identitete«. Tudi Pogačnik (1993, 256) jezik razume kot »sredstvo komunikacije in izraz identitete«. Osvajanje jezika je torej »oblikovanje vrednostnega in intelektualnega sveta«. V družbenozgodovinskem kontekstu je bil prav jezik nesporno najbolj odločilen za nastanek in ohranitev slovenskega naroda. Tako je skozi stoletja postajal pomembna družbena vrednota (Mlinar 2006, 636). V evropskem merilu je slovenski jezik nekaj posebnega. Slovenski knjižni jezik se je namreč oblikoval brez pravnega obstoja naroda. Uradno do 19. stoletja sploh nismo obstajali (Orožen 2003, 50).

Orešnik (v Mlinar 2006, 639) je slovenski jezik kot posebno vrednoto opisal takole: »Jezikoslovci kar naprej poudarjamo, da je slovenščina kot državni jezik posebna vrednota, ki jo je treba varovati. Nekateri nam ugovarjajo, češ, saj so še številne druge vrednote, ki jih tudi ne smemo zanemarjati. Odločilno mora biti, da nas nekatere vrednote v daljši prihodnosti ohranjajo samo kot človeška bitja, nekatere druge vrednote pa nas ohranjajo tudi kot Slovence /.../,« zato moramo jezik pustiti visoko na lestvici vrednot in »biti nezaupljivi do vsega, kar slovenščino ogroža«.

Rotar knjižni jezik pojmuje kot »izkaznico posameznega naroda in občestva, last vseh, ki ga govorijo, ki v njem umujejo in ustvarjajo, pišejo in skrbijo, da izobraženega in trdnega sprejemajo in ohranjajo ti, ki prihajajo« (Rotar 2000, 168). Ob tem se postavlja vprašanje, kako visoko vrednotenje slovenskega jezika vpliva na objektivnost ali subjektivnost v spoznavnem procesu. »Ali dejstvo, da je nekaj zelo (ne)zaželeno, zamejuje zaznavanje dejanskega stanja in trendov sprememb ter javno sporočanje o spoznanjih?¹« (Mlinar 2006, 639).

---

¹ Primer: Monika Kalin Golob (v Mlinar 2006, 639) ugotavlja, da čeprav je angleški jezik postal *lingua franca* EU, to ni bilo nikoli uradno priznано.

2.1 JEZIKOVNA KULTURA

Po Majdiču (2003, 392) je pomembno posvečati pozornost kakovosti jezikovnega sporočanja, saj je ključna pri ohranjanju jezikovne in narodne identitete. Gradišnik (1981, 7) tako trdi, da je jezik »ena poglobitnih lastnosti posameznega naroda«. Po njegovem se narodna zavest opira na jezikovno, šibkost oziroma trdnost ene ali druge pa je soodvisna. H kulturi jezika po Korošcu (v Kalin Golob 1996, 37) lahko štejemo vse napore za nastanek in razvoj knjižnega jezika, od prizadevanja protestantov in kasnejših jezikoslovcev, slovaropiscev.

Toporišičevo razumevanje jezikovne kulture za povprečnega uporabnika pa pomeni »raven jezikovnega pojava, bodisi zapisanega bodisi govorjenega«. Po njegovem (v Kalin Golob, 1996, 13) ima jezikovna kultura dva pomena:

- *jezikovno-stilna raven kakega besedila v smislu dobrega, ustreznega, dognanega,*
- *veda o primernosti jezikovnih in sporočanjskih sredstev v kakem besedilu določene funkcijske zvrsti in izbrane stalne oblike sporočanja.*

Obe razlagi pojmujeta jezikovno kulturo v ožjem pomenu besede. »Gre za dobro ali slabo rabo jezika, (ne)upoštevanje slovničnih, pravopisnih, pravorečnih in sporočanjških pravil.« Jezikovna kultura v širšem pomenu besede pa je del teorije knjižnega jezika, ki jo je razvil Praški lingvistični krožek v 20. in 30. letih 20. stoletja (Kalin Golob 1996, 13).

Za jezikovno kulturo je pomembno predvsem poučevanja jezika v šoli in zunaj nje. Svojo vlogo pa odigrajo tudi lektorji v založbah, časopisih, na radiu in televiziji. Pomembnost tega dela, ki ga Urbančič imenuje popularizacija knjižne norme in nadziranje njene realizacije v praksi, zahteva, da ga opravljajo strokovnjaki (Urbančič 1987, 12). Največji pomen v jezikovni kulturi pripisuje osvoboditvi od subjektivizma. Pravi, da ji mora biti izhodišče jezik, njegove potrebe, zakonitosti in tendence (prav tam, 28). Za jezikovno kulturo so tako temeljni trije priročniki; priročni slovar sodobnega knjižnega jezika, pregledna in praktična slovnica ter stilistika (Mathesius v Kalin Golob 1996, 34).

Po Orožnovi (v Kalin Golob 1996, 37) pa kultura ni samo stvar jezikoslovcev. Vanjo naj bi se vključevali vsi uporabniki v jezikovni praksi. Strinja se tudi Gradišnik (1981, 18), ki pravi, da je k skrbi za dober jezik »poklican zelo širok krog ljudi, ki daleč presega krog jezikoslovcev«.

Vrhovšek (v Gradišnik 1981, 18) k temu dodaja: »Knjižni jezik ne bi smel biti tempelj, v katerega smejo vstopati samo formalno posvečeni, ampak mora biti predmet za demokratično razpravo, v katero naj se po svojem znanju in spoznanju včleni vsakdo, kdor je v knjižnem jeziku ustvarjal, pa naj bo to pisatelj, pisec strokovnih del, časnikar, lektor ali učitelj slovenščine.«

Nekoliko bolj kritičen je Stritar (v Urbančič 1987, 26), ki pravi, da vsak zase meni, da sme »govoriti in soditi o jezikoslovju kakor o vremenu ali politiki«.

Jezikovna kultura »kot teoretična nega knjižnega jezika« je pomemben del jezikovnega načrtovanja. Na uspešnost jezikovnega načrtovanja vpliva tudi jezikovna politika, »ki bi morala biti z jezikovno kulturo tesno povezana« (Kalin Golob 2003, 226). Jezikovno načrtovanje razumemo kot institucionalizirane postopke, s »katerimi družba vpliva na jezikovne oblike javnega usmerjanja in na usmerjanje jezikovne zavesti svojih pripadnikov« (Dular v Kalin Golob 2003, 226). Poskrbeti mora za ustrezne okoliščine, v katerih lahko člani skupnosti kakovostno in učinkovito komunicirajo. Zato po Stabeju slednje (2003, 52) »ne more izhajati iz imanentnih nadčasovnih, idealiziranih predpostavk o podobi jezika in naravi njegovega delovanja, temveč se mora zavedati narave in oblike družbenih procesov v skupnosti«. Jezikovno načrtovanje po Dularju (1988, 31) predstavlja cela vrsta normativističnih postopkov: izbira norme, opisovanje, predpisovanje, razvijanje, sprejemanje, uveljavljanje, širitev, gojitev, vrednotenje in preurejanje². Splošna definicija pa »se nanaša na vsa zavestna prizadevanja, ki vplivajo na sestavo ali vlogo jezika«.

Nedeljave politike pa ne more nadomestiti še tako razvito jezikoslovje (Kalin Golob 2003, 255–257). Slovenija namreč ni imela konsenzualno sprejete jezikovne politike, zato je bilo jezikovno vprašanje zanemarjeno že od samostojnosti (Stabej v Kalin Golob 2003, 257). Leta 2004 je Državni zbor Republike Slovenije sprejel *Zakon o javni rabi slovenščine*³, kjer je v četrtem členu opisana dejavna jezikovna politika. Ta »vključuje skrb za zagotovitev pravnih osnov njegove rabe, za stalno znanstvenoraziskovalno spremljanje jezikovnega življenja in za širjenje jezikovne zmožnosti ter skrb za razvoj in kulturo jezika«. Vidovič Muha (v Mlinar 2006, 650) je v predavanju *Moč in nemoč slovenskega knjižnega jezika* jezikovno politiko v Sloveniji opredelila kot v veliki meri obrnjeno nazaj, »preveč zaznamovano s konservativnim ekskluzivizmom«, kar pomeni, da je »zasnovno neprilagojena ali slabo prilagojena aktualnim

---

² Več o tem v članku Med jezikovno politiko in jezikovno kulturo V *XXIV. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, ur. Breda Pogorelec. 31–39. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

³ Dostopen na spletu (<http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200486&stevilka=3841>).

družbenim in političnim okoliščinam v Evropi in po svetu«. Zaznamujejo jo varni okviri knjižnojezikovne normativistike, iz katerih ne želi stopiti in prisluhniti živemu jeziku.

Del jezikovnokulturne dejavnosti so tudi jezikovni koticiki (Kalin Golob 2001, 9). Toporišič (v Kalin Golob 1996, 44) jih definira kot »stalno rubriko v periodičnih glasilih, ki obravnava neustrezne pojave bodisi v samem ustroju jezika bodisi njihovo konkretno rabo v danem besedilu /.../. Jezikovni koticiki imajo v slovenskem jezikovnem prostoru dolgo in močno tradicijo. Marko Stabej (2010) svoj pogled na razpravljanje o jeziku opiše takole: »Jezikovne strasti se med nami, govorce slovenščine, pogosto razplamtijo, če že ne javno, pa vsaj za zaprtimi vrati. Med govorce in poslušalci. Med pisci in bralci. Med avtorji in lektorji. Med lektorji in uredniki. Med ženami in možmi, strici in tetami. Nekateri so zelo trdno prepričani, da je njihov jezik najboljši in njihov pogled na jezik najpravičnejši, najpravičnejši.«

Glavna naloga jezikovnega svetovanja v obliki jezikovnih koticikov bi moralo biti »izobraževanje uporabnikov in posledično spodbujanje njihove jezikovne samozavesti, ne le servisiranje« (Žaucer in Marušič 2009, 450).

2.2 VPLIV MEDIJEV NA JEZIK

»Slovenstvo je zakladnica naše kulturne preteklosti in žive tvornosti, ki v pisanih delih – in takrat tudi še v ustno izročanih v večji meri kot sedaj – priča o stoletni volji in moči naših velikih, tudi anonimnih« (Toporišič v Breznik 1982, 5). Anton Breznik⁴ je časnikarski jezik imel za vodilni jezik v slovstvu. Dokler je časnikarski jezik ostal v mejah slovenskega jezika, je bil domač prav tako znanstveni in umetnostni jezik. Po letu 1871 se je začel približevati srbohrvaščini, sprejemati pa je začel tudi mednarodne izraze. Takrat je slovenske meje prestopil tudi znanstveni in umetnostni jezik (Breznik 1982, 133).

Breznik (1982, 136) je o svojem videnju časnikarskega jezika napisal slednje: »Časnikarski jezik je, kakor vidimo, po svoji vrednosti najnižja, po svojem vplivu pa najmočnejša vrsta jezika. Boj proti njemu je brezpriden, vsi brusi in antibarbari ne ustavijo njegovega vpliva.«

Slovenski mediji so bili skoraj od nastanka kritizirani, da »slabšajo jezik in vanj uvajajo veliko število besed, prevzetih iz drugih jezikov, predvsem najprej iz nemščine, nato iz srbohrvaščine in v zadnjem času iz angleščine«. Kalin Golobova je tako v svoji raziskavi, kjer je analizirala jezik medijev, ugotovila, da je jezikovna podoba novinarskega jezika močno

---

⁴ Anton Breznik (1881–1944).

odvisna od sočasnega družbenega in političnega položaja. Tako zavrača splošno trditev o medijih kot glavnih krivcih za slabo stanje slovenščine (Kalin Golob in Jelovšek 2009, 802). Tudi Tivadar (2008, 34) ugotavlja, da se je slovenski knjižni jezik vseskozi razvijal v povezavi z mediji, najprej pisnimi, nato govorjenimi oziroma slikovnimi. Zato je že Gradišnik (1981, 14) opozarjal, da časnikar mora »šteti dobro jezikovno znanje za temelj svojega poklicnega delovanja, za temelj, brez katerega mu bo vse drugo obviselo v zraku«. Velik pomen pripisuje uredništvu, ki je odgovorno za dober časopis. Ta mora zagotoviti, da se prispevki lahko pravočasno in zadosti temeljito jezikovno popravljajo. Po Dularju (v Kalin Golob 1996, 142) je odnos do slovenščine v javnosti še vedno neodgovoren, predvsem se to kaže v angleškemu poimenovanju izdelkov, trgovin in podjetij. Gradišnik tako vztraja, da je skrb za jezik mogoča samo, če se ljudje zavedajo pomena jezika. Potem ga je mogoče prav uporabljati, gojiti in izboljševati (Gradišnik 1981, 13). Če hočemo svoj jezik ohranjati in razvijati, Zlobec (2011) opozarja, da moramo biti pozorni na več dejavnikov (globalizacijo, navidezno enakopravnost slovenščine v EU, popuščanje angleščini). Jezik je po Erjavčevi (1999, 77) »vedno bil in ostaja najpomembnejšo izrazno in oblikovno sredstvo v množični komunikaciji. Strokovnjaki različnih področij pojmujejo jezik kot simbol moči in instanco oblasti, zato ga lahko uporabljamo »za vplivanje, prepričevanje, upravljanje, nadzorovanje, dominiranje«. Uletova (v Valh Lopert 2009, 770–771) pa vidi jezik kot socialno institucijo, kodificiran in družbeno utrjen način govora.

Za splošno uveljavitev slovenščine v javnosti je bil ključen razpad Avstro-Ogrske in ustanovitev države Jugoslavije. »Slovenščina se je začela uporabljati na vseh ravneh javnega sporazumevanja.« Kljub temu pa slovenščina ni bila dolgo enakopravna, začela jo je izpodrivati srbohrvaščina. K utrjevanju zavesti o slovenski jezikovni samobitnosti so veliko pripomogle študije slovenistov. »Vzorci kultiviranega slovenskega govorjenja so se ponujali v šoli, gledališču, cerkvi in od leta 1928 naprej tudi na radiu. Leta 1935 ustanovljeno Slavistično društvo je izdajalo strokovno revijo Slovenski jezik. Vse to prizadevanje je pripomoglo k dokaj visoki kulturni ravni javnih besedil« (Dular 2001). Slovenska jezikovnopolitična zavest se je precej okrepila po letu 1975. Slavistično društvo Slovenije je takrat dalo pobudo za družbeno akcijo »Slovenščina v javnosti«. Za uveljavljanje slovenščine sta tako večkrat potrebni visoka politična in kulturna zavest ter odločnost (Korošec in Dular 1994, 74–75).

2.3 JEZIKOVNA NORMA

Slovenski jezik (še posebej njegovo knjižno različico) določa dejstvo, da je število nosilcev tega jezika relativno majhno, vendar »uravnoteženo z močno jezikovno in sploh kulturno zavezanostjo njegovih nosilcev lastni nacionalni entiteti, prepoznavni tako v evropskem kot tudi širšem kontekstu« (Vidmar v Vidovič Muha 1998, 19). Ker je slovenščina v danih zgodovinskih razmerah imela vedno objektivno manjše možnosti, se je razvil pojem jezikovne ogroženosti, ki je bil »posledica nesamoumevnosti uporabe svojega jezika v vseh govornih položajih«. Tako je v danih okoliščinah razumljivo, da je na oblikovanje norme slovenskega knjižnega jezika skozi zgodovino vplivala jezikovna politika, ki je bila ves čas narodotvorna, vendar preveč odvisna od dnevne politike in večkrat nekonstruktivna (Vidovič Muha 1998, 20–21).

Jezik se spreminja sočasno in raznočasno, jezikovne spremembe pa postajajo regularne po daljšem obdobju in niso predvidljive v njihovem delovanju. Vidovič Muha tako poudarja, da je »za razvoj slovenskega knjižnega jezika zlasti v smislu lastne normativne podobe pomembno, da so že v njegovo podstavo v 16. stoletju bile vgrajene tri prvine: pragmatična z vplivanjsko in učinkovalno vlogo ob jezikovnoizrazni zavzetosti pri Trubarju, konstruktivno puristična pri Krelju ter uravnoteženost razmerja med obvestilnostjo in jezikovnim izrazom pri Dalmatinu« (Vidovič Muha v Orel 2010, 29).

»Jezikovna norma je dana objektivno v jeziku samem, /.../ v kolektivnem jezikovnem čutu širokega kroga jezikovno izobraženih ljudi, izražajo pa jo bolj ali manj zvesto kultivirana knjižna praksa na eni strani ter na njej temelječi jezikovni priročniki na drugi strani« (Urbančič 1987, 28). Knjižnojezikovno normo določata jezikovni sistem in jezikovna raba, odvisna pa je še od jezikoslovnega uravnavanja. Na spreminjanje oziroma ohranjanje norme knjižnega jezika vpliva tudi vrsta zunajjezikovnih dejavnikov (Verovnik 2005a, 111). Kodificirana jezikovna norma je nenehno izpostavljena preverjanju, ali še ustreza stalno spreminjajočim se izraznim potrebam svoje jezikovne skupnosti. Po Dularju (1988, 36) tako gre predvsem za presojo njihove živosti, priučljivosti, razvojnih možnosti, funkcijskozvrstne razvitosti in prestižnosti. Pogorelčeva (2003, 204) jezikovno normo knjižnega jezika razume kot nasvet in ne obvezo, predvsem pa kot temelj osnovnega dogovora med pišočimi.

Knjižni jezik, ki je normativno določen, nas po Orožnovi (1988, 14) predvsem »povezuje in izobražuje, izpopolnjuje in lepša našo kulturno nadstavbo, krajevni govori pa kljub hitrejšim preobrazbam ostajajo sredstvo sporazumevanja vsakdanjega naravnega govornega okolja«. Po

Urbančiču (1987, 24) bi moral biti enoten, ko je to »v pomoč in podporo njegovi osnovni funkciji – enako dobro služiti sporazumevanju vseh, ki ga uporabljajo«. Knjižni jezik lahko opravlja svojo nalogo le, »če je zavestno in strogo normiran« (Gradišnik 1975, 123). Po Katičiču norme opravljajo svojo regulativno nalogo tudi takrat, ko nimajo moči za popolno uveljavitev. Po njegovem trditve, da norme ne morejo ustaviti jezikovnega razvoja in vplivati nanj, držijo le deloma. Norme »ne morejo preprečiti sprememb, morejo pa jih v ugodnem družbenem položaju tudi za več stoletij držati v okvirjih, ki ne spreminjajo enotnosti in povezanosti knjižnega jezika« (Katičič v Gradišnik 1975, 124).

Podoba, ki jo dobimo o jeziku na osnovi splošne rabe, ni enaka s knjižno normo (Urbančič 1987, 29). Pri jezikovni rabi se vsak posameznik sam odloča, po katerih jezikovnih sredstvih bo v dani situaciji posegel. Če pri tem ni velikih odstopanj od tistega, kar so ljudje vajeni, je posameznikovo izražanje v skladu z jezikovno normo. »Šele s kolektivno navado jezikovnih uporabnikov raba postane norma; ko jo jezikoslovci zaznajo in z uvrstitvijo v jezikovne priročnike tudi uzakonijo ali kodificirajo, ima tako rekoč zakonsko težo« (Dobrovoljc v Tomažič 2011a). Po Urbančiču je vsaka sprememba v jeziku sprva kršenje obstoječe norme. Tako bi lahko rekli, da se »jezik spreminja preko napak«. Mnogo novosti prihaja v jezik tako, da izpodrivajo obstoječa jezikovna sredstva. Kadar takšna novost ni v nasprotju s sistemom knjižnega jezika, jo »jezikoslovec priporoči jezikovni praksi kot dubleto ali ji celo da prednost« (Urbančič 1987, 30). Pri gojitvi knjižne norme pa je danes »prevelika teža na odpravljanju že nastalih napak v besedilih (lektorstvo, jezikovna kritika), premajhna pa na izobraževanju ustvarjalcev besedil (Dular 1988, 37). Razvoj vsakega pismenega (knjižnega) jezika je v prvi vrsti odvisen od jezikovnega razvoja v narodovem političnem in kulturnem središču (Vodušek v Tivadar in Jurgec 2003, 205).

Na preoblikovanje aktualne knjižnojezikovne norme gotovo vplivajo tudi lektorji. S tem, ko »posamezne jezikovnorazvojne težnje obravnavajo kot odklone od jezikovne norme in jih preganjajo, usmerjajo knjižnojezikovni razvoj in njegovo kodifikacijo« (Bizjak 2011). Znan igralec Andrej Rozman – Roza (v Bratož 2011) je svoje videnje normativnosti opisal takole: »Čeprav je jezik eklatantna demokracija in čeprav lahko slovnično pravilo odkriješ, ne moreš pa ga postaviti, saj jezikoslovec ni jezikotvorec, obstaja ful neskladnosti s časom, ki ga živimo. Normativnost je čista cokla!«

Logarjeva in Verovnikova (v Verovnik 2005, 139) sta v svoji raziskavi ugotovili, da se »razumevanje knjižnojezikovne norme lektorjev in temu ustrezen pristop k delu odražata v preferenčni rabi bodisi slovarskega dela Slovenskega pravopisa 1962 (SP 1962) ali SSKJ-ja«. V zvezi s preferenčno rabo SP 1962 Verovnikova govori o predpisovalnem pristopu v smislu

prav – narobe, v zvezi z rabo SSKJ-ja pa o utemeljevalnem pristopu. Vsekakor pa so t. i. jezikovni brusi (priročniki) zelo malo uporabni brez jezikovnega in širšega konteksta. Usmerjanje k pravilnemu pisanju se deloma odraža tudi v možnosti sodelovanja med lektorjem in novinarjem (prav tam, 141).

3 LEKTORIRANJE

3.1 ZAČETKI LEKTORIRANJA

Verovnikova (2005, 135–137) nastanek lektorskega poklica povezuje z novopečenimi novinarji, ki so po drugi svetovni vojni zamenjali profesionalne pisce. Besedila za objavo v dnevnih časopisih so tako bila »jezikovno vedno slabša«, zato so v uredništvih začeli zaposlovati sloveniste, »ki naj bi skrbeli za jezikovno vzgojo piscev in jezikovno kakovost besedil«. Ta rešitev naj bi bila zgolj začasna, ker pa so lektorji ob povečanju besedil in slabo jezikovno podkovanih piscih postajali nepogrešljivi, se je začasno delo oblikovalo v poklic. Tudi Dular (1986, 61) v osemdesetih ugotavlja, da je prišlo do povečanja potreb po javnih besedilih, kar je pomenilo, da so novinarji postajali ljudje iz različnih poklicev in položajev, ki pa niso bili dovolj jezikovno usposobljeni. Po pripovedi nekdanjih založnikov in tiskarjev lektorstva kot poklica pri nas prej ni bilo, saj so to delo »mimogrede« zmoogli uredniki, korektorji in stavci. Svojo zgodbo o začetkih so povzeli tudi na spletni strani Lektorskega društva Slovenije:

Nekoč so bili lektorji zelo redko posejani po uredništvih založb, časopisov in revij, v gledališčih, na radiu in televiziji. Večinoma so to bili izkušeni ljudje, ki so se najprej uveljavili kot prevajalci ali uredniki in so bili neločljivi del v teh delovnih okoljih. Težko bi rekli, zakaj jih je bilo tako malo: ali so bili tisti, ki so odločali o vključevanju tega poklica v urejanje, prepričani, da lektorji niso potrebni, ali pa je bilo splošno poznavanje materinščine na višji ravni.

V sedemdesetih letih je bilo lektoriranje predlagano kot začasna rešitev, dokler ne bi dobili sodobnejših kodifikacijskih priročnikov in dokler se ne bi prenovili učni programi slovenščine. Slednje bi predstavljalo dobre pogoje »za vzgajanje novih generacij kultiviranih in jezikovno samozavestnih piscev« (Verovnik 2005, 137). Pomanjkanje teoretičnega znanja in jezikovnih priročnikov je lektorje prisililo v samovoljno popravljanje in sledenje najsplošnejšemu priročniku – Slovenskemu pravopisu. Tako so lektorji v očeh jezikoslovcev bili le »šušmarji in samovoljni ponarejevalci jezika«. Tudi ko se je raven lektorstva z dotokom mlajših diplomiranih slovenistov v uredništvih že dvignila, se je takšno razmišljanje še vedno nadaljevalo (Dular 1986, 64). V slabih tridesetih letih smo sicer dobili znanstveno slovnico, izšle so vse knjige SSKJ-ja in nov pravopis, vendar je kodifikacija zaostala za normo, ki se v

rabi ves čas preoblikuje. Tako so lektorji jezikovni pregledovalci besedil, ki normi večkrat ne ustrezajo ne pravopisno, slovnično, slogovno in niti vsebinsko. Od lektorjev se zahteva vedno več, nihče pa jih ne preverja, ali so za takšno delo usposobljeni (Verovnik 2005, 137).

3.2 VLOGA LEKTORJEV

»Beseda lektor⁵ je pomensko precej ohlapna, saj je v širši javnosti razumevanje tega izraza različno in poljubno« (Podbevšek 1997/98, 79). Latinski izvor besede lektor pomeni bralca, lektoriranje pa branje. Po Vitezu (2009, 393–394) je branje »izjemno kompleksen jezikovni postopek, soočenje dveh individualnih jezikovnih svetov, dveh uporabnikov jezika, dveh jezikovnih občutljivosti«. Lektorja označi kot »jezikovnega uporabnika, posestnika določene jezikovne kompetence«. V slovenskem prostoru se zraven izraza lektor, ki se ukvarja s popravki in napotki v zvezi z jezikom in govorom, pojavljajo še poimenovanja, kot so jezikovni svetovalec, svetovalec za narečja, jezikovno vodstvo, jezikovni pregled, lektura, lektorstvo, lektoriranje ipd. (Podbevšek 1997/98, 79). Virk (v Bratož 2011) idealnega lektorja opisuje kot bralca, »ki razume sporočilo in stil teksta, sploh vse jezikovne registre besedila«.

Ena ključnih nalog lektoriranja je »evidentiranje pravih jezikovnih problemov, takih, ki so nesporne jezikovne napake. Nesmotrno je pozornost posvečati marginalnim jezikovnim vprašanjem, kot je npr. pretirano kritičen odnos do prevzetih jezikovnih prvin« (Majdič 2003, 379). Za dobro opravljanje te naloge pa je osnovni pogoj temeljito poznavanje slovenskega pravopisa in najnovejših slovničnih zapovedi. Tako mora lektor »slovenščino poznati do obisti, biti mora zelo razgledan, kulturološko in jezikovno prožen in domiseln« (Zabukovec 2012). Še posebej zahtevna za lektoriranje so strokovna besedila, kjer lektor po navadi ni strokovnjak za temo. Posebno previdnost se posveča spreminjanju izraza; kadar se v stroki za isti pojem uporablja več terminov, je treba poskrbeti, da se znotraj enega besedila uporabi vedno isti termin. Razvoj sodobne družbe je prispeval k temu, da se veliko terminov uporablja tudi v nestrokovnih besedilih v medijih. Pojav, ko termini prehajajo v splošno leksiko, je v jezikoslovju znan kot determinologizacija. Če lektor naleti na neznan termin, je najbolje, da se v besedilih uporabi termin, ki je prav tako splošno sprejet v stroki (Žagar Karer 2011).

---

⁵ Na spletnih straneh Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje poklic lektorja slovenskega jezika opisujejo kot sodelavca založbe, časnika, časopisa, radia, televizije, gledališča ali kake druge ustanove ali podjetja, ki pregleduje, presoja ter jezikovno oblikuje, ureja in popravlja slovenska besedila. Statistični urad Republike Slovenije vodi Standardno klasifikacijo poklicev, kjer je poklic lektor naveden pod šifro 2444.05.

Vitez (2009, 394) opozarja, da je bistvena značilnost lektoriranja tudi »takšno ali drugačno poseganje v besedila, ki jih je tvoril nekdo drug«. S tem se strinja Lenarčič⁶ (2009), ki pravi, da »lektoriranje ni le poseg v avtorstvo napisanega, temveč tudi 'groba kršitev temeljne človekove pravice do lastne identitete!'«.

Po drugi strani pa je mnogo takšnih, ki od lektorjev pričakujejo strogo sledenje priročnikom in tako nujnost določenih jezikovnih posegov. Mnenje teh je povzel Stabej (2010): »Od slovenistov, še posebej pa od slovenskih jezikoslovcev, ljudje tako rekoč mazohistično pričakujejo nenehno neusmiljeno jezikovno pridigo po eni strani, po drugi pa trdna, nedvoumna in neizprosna povelja, kaj se v jeziku sme in mora početi, česa se je treba vzdržati in čemu za vselej odreči.« Stabeju se takšno razmišljanje kljub zgodovinskim vzrokom za tako razmerje do slovenskega jezika in jezikoslovja zdi nemoderno. Podobnega mišljenja je Lenarčič (2009), ki pravi, da ima »lektorski aparat naložen 'program', ki bi ga lahko opisal kot 'slepo in ozkosrčno upoštevanje navedb v SSKJ in Slovenskem pravopisu'«. Slednja pa naj bi si v marsičem nasprotovala. Lektorji tako besede, ki niso označene za enakovredne sopomenke, skoraj po pravilu zamenjujejo z »boljšimi«.

Problem lektorske dejavnosti /.../ je namreč v tem, da lektor prepogosto abstrahira možnost vnaprejšnjega ali vsaj iskateljskega zaupanja v besedilo in tekstovno kompetenco njegovega avtorja: rutinskemu lektorju se že načeloma zdi, da je treba lektorirati vsak tekst. /.../ Lektorjev profesionalni problem je torej problem neudobne, marsikdaj protislovne in mučne razpetosti med tistim, kar racionalno prepoznava kot eksplicitno jezikovno avtoriteto, in tistim, kar ga implicitno, intimno določa kot jezikovnega slehernika (Vitez 2009, 399).

Delo rutinskih lektorjev pa Vidrihova označuje za mehansko lektoriranje, kjer lektorji iztrebljajo sinonime in s tem siromašijo jezik, prav tako pa ne upoštevajo besedila kot celote⁷. »Delo lektorja je v bistvu še toliko bolj zahtevno pri lektoriranju dovolj jezikovno kultiviranega teksta /.../, ko ni potrebno popravljanje osnovnih in nespornih pravopisnih in slovničnih napak, ampak gre bolj za prefinjene nianse, pri čemer bi lektor moral imeti zelo izostren, tankočuten odnos do jezika«.

---

⁶ Lenarčič je eden izmed najbolj radikalnih avtorjev, ki javno skrajno ostro izraža svoja prepričanja.

⁷ Kot primer nepotrebne popravljanja je avtorica navedla: mogoče v morda, ravnokar v pravkar, verjetno v najbrž, jasno v razumljivo, važen v pomemben itd.

Bizjakova (2011) je do lektoriranja kot sprotnega popravljanja besedil zelo kritična. Zanj je le začasna rešitev, ki ne pripomore k dvigu pismenosti uporabnikov knjižnojezikovne slovenščine. Zato namesto lektoriranja predlaga jezikovne svetovalce, ki »bi avtorjem svetovali predvsem pri zahtevnejših jezikovnih vprašanjih in retoričnih spretnostih, jih opozarjali na ponavljajoče se individualne napake in jim argumentirano predstavili popravke«. Strinja se tudi Verovnikova (2005, 138), ki meni, da bi lektorjem morali zmanjšati obseg dela, v smislu ukinitve »popravljanja zatipkanih napak in drugih malomarnosti«. Da lektorji marsikomu predstavljajo potuho, na svojih lastnih izkušnjah ugotavlja Cilenšek (1987, 65): »Moram reči, da je zelo žalostno, da so časnikarji – resda ne vsi /.../ – vsaj v Večerovi hiši, kjer že dolgo vrsto let lektoriram sestavke – prepričani, da je lektor pač tista metla, ki naj pomete vse, kar v kulturno napisani sestavek ne sodi, kajpak tudi smeti, se pravi brezštevilne tipkarske napake«. Gerečnik (2003, 349–350) pa kljub temu zatrjuje, da bi ukinitve lektorjev netila in razpihovala polpismenost. »Samo jezikovno pregledovanje besedil pred objavo ne more biti nič slabega, vzpostavlja tako jezikovno stanje, da so objavljena besedila povprečnemu bralcu vsaj večinoma zgled primerne rabe in norme.«

3.3 SODELOVANJE MED LEKTORJI IN NOVINARJI

Gradišnik (1981, 19) je prepričan, da bo pri jezikoslovcih in gojiteljih jezika večkrat prihajalo do »navzkrižja ali se vsaj ne bodo vselej ujemali«. O izkušnjah z lektorji govori Andrej E. Skubic, ki je hkrati jezikoslovec, avtor in prevajalec. V svoji karieri se je srečal z lektorji, ki so v njegovih besedilih prečrtali stilno zaznamovane besede, pa tudi s tistimi, ki so mu pomagali »iti čez rob in napisati še bolj narobe, kot bi se sam domislil« (v Bratož 2011).

Po Majdiču (2003, 373) v sporih med lektorji in novinarji nimajo vedno prav le slednji. Avtorji včasih enostavno preveč vztrajajo pri svojih jezikovnih rešitvah, čeprav so v nasprotju z veljavnim pravopisom ali slovnico oz. jezikovnokulturnimi načeli. Lektorji pa prav tako ne bi smeli posegati v avtorstvo tam, kjer lektorjevi posegi niso nujni. »Slovničarjev poseg v veljavno, vsesplošno sprejeto in nikoli problematično razločno, nemlahavo izgovorjavo je po jezikovnorazvojnem bistvu retardizem« (Rotar 2000, 155).

Verovnikova (2005,138) meni, da bi vsak lektor moral s piscem sodelovati in mu argumentirati svoje popravke. »Tako lahko pisec zagovarja svoje pisanje, lektor pa se izogne skušnjavi samoljubnega popravljanja.« S tesnim sodelovanjem, še posebej pri lektoriranju strokovnih besedil, se strinja tudi Majdič (2003, 372), ki pravi, da sicer obstaja »resna

nevarnost, da lektor poseže v pomensko zgradbo avtorjevega besedila, kar seveda rado povzroči konfliktno situacijo«. Peserlova (2003, 353) ob tem dodaja, da je lektorstvo preslabo plačano, da bi imelo voljo debatirati z avtorji, ki bi upravičevali vsako svojo potezo. Sicer pa zagovarja misel »ne daj nekomu ribe, raje ga nauči loviti«. Precej splošnega udrihanja čez lektorje in lektoriranje je posledica različnih predstav. Gerečnik (2003, 350) tako povzame množično predstavo o lektorjih, ki se je utrdila v mislih mnogih: »Tam nekje živi prav posebna kasta ljudi. /.../ Čeprav jim je dana ogromna oblast, se v njih kaj hitro prebudijo frustracije, da začno upravičevati svoj obstoj z objestno rabo rdeče povprek. Dana jim je posebna moč, oblast nad jezikom. Nekoč nekdanj so nerazložljivo postali nedotakljivi in nepogrešljivi. Nesporni gospodarji besed«. Gerečnik meni, da je takšna paranoja pretirana in da frustracije izvirajo iz šolskih let. Lektorji so po njegovem potrebni in nikakor družbeno škodljivi.

Tudi slednji pa se morajo zavedati vprašanja odgovornosti, ki jo nosijo kot izvajalci lektorskega jezikovnega vprašanja. Vitez se sprašuje, ali so zavezani jeziku, normi, smislu besedila, avtorstvu ali navsezadnje samim sebi. Meni, da je čut za odgovornost moralna kakovost, »sposobnost sprejemanja, upoštevanja in spoštovanja drugega«. Tako je po njegovem treba razumeti odgovornost pri jezikovnih dejanjih, še posebej v primerih, ko človek posega v že zgrajene jezikovne tvorbe (Vitez 2009, 398).

3.3.1 Lektorji in purizem

»Med najpogostejšimi lektorskimi posegi so že desetletja dolgo zamenjave prevzetih jezikovnih prvin z neprevzetimi, pri čemer se še vedno rado pretirava in se vsiljujejo različice, ki so bodisi stilno-zvrstno bodisi pomensko neustrezne« (Majdič 2003, 373). Breznik pa opozarja, da bi namesto strahu, ki ga imamo pred tujimi besedami, bila bolj upravičena skrb, da bi te pravilneje pisali (Breznik 1982, 365). »Skrb za čistost jezika in prizadevanje, da bi se preprečilo prihajanje tujih prvin, tako imenovani purizem, se začel hkrati s slovenskim knjižnim jezikom in traja do današnjih dni« (Korošec in Dular 1994, 70). Prevzemanju tujih jezikovnih prvin so se začeli upirati že Sebastjan Krelj, Adam Bohorič in Jurij Dalmatin. Najzaslužnejši jezikoslovec za odpravljanje germanizmov v začetku 19. stoletja je bil Jernej Kopitar. O pravilnosti pretiranega izločanja germanizmov, za katere slovenščina ni imela enakovrednih besed, je podvomil Prešeren, ki je menil, da bi to lahko osiromašilo knjižni jezik (prav tam, 61–63). Kalin Golobova (v Valh Lopert 2008, 134) razlaga, da so mnogi germanizmi že popolnoma vpeti v jezikovni fond, zato se sprašuje, ali je smiselno, da

»jezikoslovje označuje in prepoveduje tiste besede, ki so v rabi že popolnoma nezaznamovane«. »Če je namreč uporaba tovrstnih izrazov funkcionalno, pokrajinsko in položajsko motivirana, so ti izrazi jezikoslovno dragoceni kot regiolektalni, idiolektalni in sociolektalni pojav« (Križman v Valh Lopert 2008, 134).

V kasnejšem času se je začelo nasprotovanje slavizmu. »Takratni jugoslovanski centralizem je v imenu gesla ena država – narod – en jezik vsiljeval predvsem srbski jezik.« Skozi desetletja in stoletja so vdirali še latinizmi, starogrške besede, romanizmi in anglizmi. Anglizmi so prihajali skupaj »z novostmi iz predmetnega in pojmovnega sveta, zlasti tehnike in športa« (prav tam, 61–69). O prevzemanju v slovenski jezik pa svoje mnenje poda tudi Toporišič⁸ (v Majdič 2003, 354): »Pustimo že končno pri miru vse tiste izposojenke, ki so se v našem knjižnem jeziku utrdile. Pustimo jih tako v primerih, ko zanje nimamo in tudi nikoli nismo imeli prvotno domačih izrazov, kakor v primerih, ko so, čeprav novinke, izpodrinile naše prvotno domače izraze.«

Razvitega in kulturnega jezika brez tujk pa si ne more predstavljati Gradišnik (1981, 23), ki pravi, da noben jezik ni povsem izviren, ampak vsak dobiva besede iz drugih jezikov. Domača beseda namreč »velikokrat ne more ustrezno nadomestiti tuje, ker se pomensko ne pokrivata docela«. Tudi Urbančič (1987, 59) zatrjuje, da so tujke, če niso sinonimi, »jeziku v pomoč, ker z novimi poimenovalnimi bazami povečujejo njegovo izrazno sposobnost«. Jezika, ki bi bil »brez tujih primesi«, namreč ni, vsaj ne evropskega. Po mnenju Korošca in Dularja (1994, 71) je jezik velikih narodov za prevzemanje tujk manj občutljiv, ker jim gospodarska in politična moč ne dajeta občutka ogroženosti.

Prevzete besede pa so lektorjem že od nekdaj trn v peti. Pogosto vodijo v »sila neenotne rešitve, od skrajno purističnega, že kar nestrpnega preganjanja vsega po izvoru nedomačega do popolne odprtosti in največje možne tolerance«. Pretekle izkušnje kažejo, da je nesmiselno odpravljati že uveljavljene in ustaljene tujke, ki dobro služijo svojemu namenu (Majdič 2003, 352–353).

Pri obravnavi tujih prvin prihaja do zelo različnih mnenj pri njihovem sprejemanju v slovenski jezik. Vsekakor pa ekspresivnost poimenovanj, kot so »pačiti jezik, prebohotni tuji plevel, spačenka, kaže«, da ne gre za »objektivizirane jezikoslovne kriterije, ampak čustveno /.../ preganjanje tujih prvin iz slovenščine«. Takšen jezikovnokulturni pristop imenujemo purizem (Kalin Golob 2008, 13). Različna mnenja o tujkah v slovenščini so izrekli tudi bolj ali manj vplivni avtorji (v Kalin Golob 2008, 13):

---

⁸ Toporišič je v praksi ravnal ravno nasprotno s svojim prepričanjem.

»In če je besedni zaklad kakega jezika tudi milijon, sto tisoč tujk ga tako davi /.../, da umirajo od njih vse njegove, bodi še tolike vrline« (Anton Sovre 1931).

»Za te stvari pa je časnikarska beseda preprazna, ker ni vzeta iz domačega sveta in ne more zbuditi tistih čustev in misli, ki se drže domače besede« (Anton Breznik 1933).

Bajec (1960, 134) pa na skrajno puristične posege gleda kot na jeziku škodljive. Jezik namreč mora biti »pripravno in zadostno izrazilo. Kdor mu krči potrebne izraze, mu škoduje«.

Cilenšek kot osnovno težavo lektorjevega dela vidi časovno stisko. Pri svojem delu uporablja veliko število priročnikov, od slovarjev, pravopisov, leksikonov, atlasov in vrsto drugih, kar pomeni, da svojega dela ne more opravljati »kot po tekočem traku«. Na Večeru pa lektorji dnevno zlektorirajo kar tristo tipkanih strani⁹, torej sto na enega lektorja. Za boljšo uredniško politiko so na Večeru uvedli novost, lektorji so bili navzoči na seji uredniškega odbora in na njej ocenili jezik sestavkov. Ker pa časnikarji ocen lektorjev sploh niso brali, češ, da je tako vse narobe (lektorji so v svoji oceni namreč 75 odstotkov kritizirali), se je takšna praksa ukinila. Uvedli pa so posamično delo s pisci (Cilenšek 1987, 67).

V raziskavi, ki sta jo opravile Logar Berginc in Červ (2009, 753), se je izkazalo, da je »struktura delovnega okolja – skupni delovni prostor novinarjev in lektorjev ter vsaj delna prekrivnost njihovega delovnega časa, /.../ pogoj za intenzivnejše sodelovanje med njimi«. O pozitivnih učinkih integriranega uredništva govori tudi Hočevar, dnevni urednik brezplačnega dnevnika Žurnal24: »Integracija je eksperiment. Pomembno je, da smo fleksibilni, če bodo potrebne spremembe« (Vobič 2009). Logar Berginc in Červ (2009) tako ugotavljata, da je v manjših, centralizirano organiziranih uredništvih, v katerih je intenzivnost dela in komuniciranja med člani uredništva večja, sodelovanje med novinarji in lektorji bolj konstruktivno. Primer takšnih uredništev so Finance, Žurnal24 in 24ur.com.

Centralizirana uredništva naj bi tudi lažje premagovala časovne pritiske. Esser tako navaja primer britanskih in ameriških medijev. Popolno nasprotje pa so decentralizirana uredništva v Nemčiji, kjer imajo zaposleni več odgovornosti in opravljajo večji razpon novinarskih nalog (Esser 1998).

---

⁹ Podatek je star več kot 20 let, saj je članek iz leta 1987.

3.3.2 Lektorjev značaj

Sodelovanje med lektorji in novinarji pa je v veliki meri odvisno od karakternih značilnosti obojih. Podbevškova (1997/98, 82) tako ugotavlja, da mora lektor/lektorica biti »dober psiholog, imeti precejšno mero socialne inteligence, da zna najti primeren trenutek in način za svoje kritične pripombe«. Stvar lektorjevega značaja je namreč, ali bo odnos med lektorjem in novinarjem hierarhičen ali demokratičen.

Po Vidrfrhovi (2012) je lektorice možno umestiti v tri okvire:

vsevedne lektorice, ki na veliko popravljajo besedilo, če je potrebno ali ne. Prepričane so v svoj prav in so pogosto brez občutka za slog besedila in njegove fineše;

pretirano spoštljive in ponižne, ki si zaradi avtorjevega ugleda ne upajo popraviti praktično nič;

idealne lektorice, ki sodelujejo z avtorjem, se poglobijo v besedilo in popravljajo v skladu z njim.

3.4 STATUS LEKTORSKE STROKE

Razen prostovoljnega lektorskega društva, v katerega je včlanjenih le okoli 15 % lektorjev, za lektorje ni nobene institucionalne stanovske organizacije (Bizjak 2011). Verovnikova (2005, 137) celo ugotavlja¹⁰, da marsikateri sploh nima slovenistične izobrazbe. O svojem videnju na položaj lektorskega poklica je zapisala: »Situacija je torej več kot paradoksalna: lektoriranje je nekaj, za kar nimamo niti opisa del in nalog niti formaliziranih izobrazbenih zahtev, lektorji – tudi tisti z neustrezno izobrazbo – pa ob odpovedovanju drugih mehanizmov vedno bolj (samo)oblikujejo normo sodobnega javnega knjižnega jezika, kar nikakor ni njihova naloga oz. vsaj ne bi smela biti.«

Po Bizjakovi (2011) neurejen status lektorske stroke zavira razvoj slovenske jezikovne kulture, saj posamezniki lektorirajo brez strokovnega nadzora in tako brez sprejemanja odgovornosti vplivajo na knjižnojezikovni razvoj. Da je položaj lektorjev treba urediti čim prej, potrjuje odziv na anketo, v katero se je vključilo 190 lektorjev oziroma naročnikov lektorskih storitev. Želijo si uvedbe lektorske licence, ki bi jo pridobili z uspešno opravljenim strokovnim lektorskim izpitom. Ta pa bi po njihovem mnenju moral biti pod nadzorom

---

¹⁰ Sodeč po anketi, ki sta jo s kolegico Natašo Logar med lektorji izvedli v marcu 2000 (objavljeno v 4. številki Slavistične revije 2001). Novejši podatek ni znan.

novoustanovljene komisije, sestavljene iz ključnih slovenističnih raziskovalnih centrov (oddelkov za slovenistiko slovenskih fakultet, Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU itd.). Z uvedbo lektorske licence bi lektorji postopoma uspeli dvigniti ugled lektorskega poklica v slovenski javnosti.

4 RADIO

4.1 KOMERCIALNI VS. NEKOMERCIALNI RADIO

Temeljna razlika med nekomercialnimi in komercialnimi mediji je, da se slednji podrejajo prostemu trgu. Njihov vir financiranja je oglaševanje, zato je njihova primarna naloga poskrbeti za oglaševalce in ne občinstvo. Tako vse moči usmerjajo v zadovoljstvo oglaševalcev, ki jim poskušajo priskrbeti čim širše občinstvo s čim nižjimi stroški. Javni mediji pa morajo s svojimi programskimi vsebinami služiti javnemu interesu (Bašić Hrvatinić 2002).

Komercialni radii se tako trudijo imeti predvsem tržno zanimiv program s pretežno glasbeno vsebino in kratkimi informativnimi oddajami. Število teh radijskih programov je skozi leta strmo naraščalo. Podatki Sveta za radiofuzijo kažejo, da jih je bilo leta 1998 36, leta 1999 46 in leta 2000 48. Nasprotno je z nekomercialnimi radijskimi postajami, katerih število se bistveno ne spreminja. »Nove radijske postaje se ustanavljajo kot dobičkonosno usmerjena podjetja, zato na razpisih za frekvence kandidirajo s komercialnimi programskimi zasnovami, s tržno zanimivim programskim časom.« Programske sheme so si zelo podobne, med drugim pa prihaja tudi do (pre)zasičenosti radijskega trga. Takšen sistem pa zelo ovira vzpostavitev pluralističnega medijskega prostora, ki omogoča pravico do obveščeniosti in izražanja. S tem je ogrožen tudi obstoj nekomercialnih radijskih postaj, ki mora slediti strogim zakonskim omejitvam. Od teh radijskih postaj se zahteva lastna produkcija lokalnih oziroma nekomercialnih vsebin, kar pa predstavlja izjemen finančni vložek (Oseli 2001).

4.1.1 Zakonske opredelitve radijskih programov

Prvi zakon, ki je uredil slovenski medijski prostor, je bil Zakon o javnih glasilih, sprejet 25. marca 1994 (Ur. l. RS, št. 18/1994). Vpeljal je razliko med nacionalnimi, nekomercialnimi lokalnimi in komercialnimi RTV programi. Javni zavod RTV Slovenija je pripravljala nacionalne programe, lokalni nekomercialni programi pa so služili obveščanju ene ali več lokalnih skupnosti o gospodarskih, političnih, kulturnih, verskih in drugih temah. Lokalni nekomercialni programi RTV so lahko pokrivali največ polovico ozemlja Slovenije. Po letu 1993 se je začel slovenski medijski prostor vse bolj komercializirati. Zasebne radijske postaje so začele z dobrim glasbenim programom ter precej bolj sproščenimi in spontanimi voditelji pobirati dober delež poslušalcev (Vute 1997).

4.1.2 Združenje radijskih postaj

Vse večja komercializacija medijskega prostora pa je v začetku devetdesetih prispevala k povezovanju lokalnih in regionalnih postaj v Združenje radijskih postaj. Ta sedaj združuje 17 radijskih postaj, ki imajo po Zakonu o medijih status posebnega pomena. To so: Radio Velenje, Radio Celje, Radio Gorenc, Radio Sora, Radio Kranj, Studio D, Koroški Radio, Radio Odmev, Radio Alpski val, Radio Robin, Radio Štajerski val, Radio Kum, Radio Ptuj, Radio Murski val, Radio Triglav, Radio Univox in Radio Slovenske gorice. Cilji združitve so predvsem sodelovanje na programskem, tehničnem in marketinškem področju (Civic) (Oseli 2001).

Danes radijske postaje razdelimo na nacionalne, regionalne, lokalne, študentske in komercialne postaje. Prav vse so odvisne od prihodkov iz oglaševanja.

Tako imenovani skupnostni radijski programi se od javnega in komercialnega radia razlikujejo predvsem po načinu pridobivanja finančnih sredstev in upravljanju. Program pa je namenjen manjšinskim ciljnim skupinam.

Svetovno združenje skupnostnih radijskih postaj (AMARC) definira skupnostni radio kot obliko lokalnega javnega radiodifuznega servisa, neodvisnega od komercialnih in državnih interesov: ne vodi ga želja po dobičku, nadzoruje pa ga skupnost, ki ji služi. Glavna značilnost njegovega delovanja je vključenost prostovoljcev, ki poleg skupine zaposlenih zagotavljajo reprezentativnost skupnosti, saj je bistvenega pomena zapostavljenim in marginaliziranim glasovom omogočiti dostop do etra.

Združenje radijskih postaj ima pomembno vlogo pri ustvarjanju skupnostne identitete, pri ohranjanju in razvoju kulture skupnosti ter približevanju javnega prostora raznim družbenim skupinam. Skupnostni radio služi civilni družbi, zato njegov namen ni ustvarjanje dobička, temveč oblikovanje soglasja, krepitev demokracije in ustvarjanje skupnosti. Viri financiranja so razpršeni na naročnine, dotacije, razne prispevke in oglaševanja. Pridobljena sredstva pa se uporabljajo izključno za ustvarjanje in oddajanje programa (prav tam 2001).

4.1.3 Jezik na radiu

Analitiki so radiu kot mediju napovedovali različno usodo. Ker so prednosti radia zelo specifične, prihodnost pa v tehnološkem smislu zagotovljena, ostaja »perspektiven vir gradiva tudi za primarno jezikoslovne analize« (Verovnik 2009, 785). Raziskovanje govora na radiu dobiva poseben status. Gre namreč za množično komunikacijo, kjer novinarji uporabljajo poseben jezik in poseben način govora. »Čeprav veljajo mediji za nosilce zbornega jezika in predstavljajo orodje in orožje govora (Zgrabljić v Valh Lopert 2006, 51), se odstopi od jezikovne norme vedno bolj pojavljajo tudi kot izraz sproščenosti ali kot znak pripadnosti določeni regiji«. ¹¹ Radio kot medij je močno vpet v okolje, zato na izbiro jezikovnih sredstev govorcev ne glede na jezikovno kompetenco govorca močno vplivajo tako zunanje kot notranje okoliščine (Valh Lopert 2006, 51).

»Pri utemeljevanju knjižnega jezika in njegove govorjene izrazne podobe so pomembno vlogo igrali prav mediji, najprej pisni (Novice, Slovenija, Slovenski narod itd.), nato pa še govorjeni – radio in televizija.« V širši javnosti se je slovenski govor razširil prav z razvojem radia na začetku 20. stoletja. V Sloveniji razvoj radia sovpada z osamosvajanjem slovenščine in Slovencev znotraj države, še danes pa je najbolj razširjen govorjeni medij. »Že ob prvem oddajanju (1. 9. 1928) je bil radio simbol kulturne odprtosti in razvitosti slovenske kulture« (Tivadar 2008, 27).

Radio je velik nosilec nalog v pogledu jezika. Ker so ga kvarile mnoge »nelektorirane in jezikovno površne oddaje, reklame, oglasi in na hitro sestavljena poročila«, z njim nihče ni bil zadovoljen (Brojan 1999, 50).

Delo napovedovalcev na radiu je že od začetka bilo zaupano slavistom, ki so zraven programskega dela skrbeli za ustrezen govor. Slovenisti, kot jih imenuje Tivadar, so že od poskusnega in začetka rednega oddajanja imeli vodilno vlogo pri oblikovanju radijskega programa in njegovi izvedbi (Tivadar 2008, 27). Brojan (1999, 107–108) poroča, da so skrbi za lep jezik posvečali pozornost že leta 1933 v upravi ljubljanskega radia. Ker so poročila tako kot danes tudi takrat večkrat prišla v studio zadnjo minuto, se je od napovedovalca pričakovala neoporečnost pri poznavanju jezika. Inteligentnost in tenkočutnost pa naj bi pomagali pri popravi besedila pred branjem, ali če ne gre drugače, med branjem.

---

¹¹ Dve lektorici govorjenega jezika sta leta 2003 izdali priročnik (Slovenska zborna izreka), ki se opira na obe temeljni deli slovenskega knjižnega jezika – *Slovensko slovnico* 2000 in *Slovenski pravopis* 2001.

Radijska zgodba namreč mora biti jasna že v prvem hipu, zato zanjo niso primerna podredja in vrinjeni stavki. Poslušalec mora govor razumeti in ga po »vsebini in dolžini tudi prebaviti« (Pirc 2005, 93). Tej razlagi ustreza ena od definicij poročil komercialnega radia: »So običajno najpreprostejši način obveščanja o aktualnem dogajanju. /.../ Infonet novice vam na kratek, a zelo jedrnat način ponujajo informacije o aktualnem dogajanju tako doma kot po svetu, vsakič dodamo kako zanimivost, kanček športa ter obvezno vremensko napoved« (Kosem 2006, 49–50). Pirčevo tezo o neprimernosti podredij in vrinjenih stavkov je v rezultatih analize radijskega govora nacionalnega Radia Maribor degradirala Valh Lopertova. Pri analizi so prevladovale zapleteno zložene povedi. Avtorica je s tem porušila stereotipno predstavo, da je govorjeni jezik skladenjsko enostavnejši kot zapisani. Raba teh zapleteni povedi pa naj bi bila po njenem mnenju odvisna od splošne jezikovne kompetence posameznika. Tako se je pokazalo, da za razliko od omenjenega nacionalnega radia na komercialnem Radiu City prevladujejo enostavčne povedi (Valh Lopert 2006, 60).

4.1.4 Govorjeni jezik na radiu

Kljub temu da je govorjeni jezik pogostejša oblika sporazumevanja, je pisni jezik že stoletja predstavljal osnovni vir za opisovanje in kodifikacijo jezika. Ker ga je bilo lažje opazovati in opisovati, je pridobil status referenčnega vira za razprave o (ne)pravilni rabi jezika. Govorni jezik je v ospredje jezikoslovnega raziskovanja prišel šele v 70. in 80. letih prejšnjega stoletja. Razvoj informacijskih tehnologij v 90. letih je v tehničnem smislu precej poenostavil razvoj govornega jezika. Bistvo govornega jezika in celovito raziskovanje pa je omogočil razvoj korpusov oziroma dostop do raziskovanja večje količine podatkov (Zemljarič Miklavčič 2008, 89).

Govor, ki temelji na besedah, je veliko več kot poimenovanje stvarnega in abstraktnega. Pisane ali govorne besede so simboli, ki še ne upodabljajo tistega, kar označujejo, temveč to opravi bralec oziroma poslušalec. Izgovorjene besede dobijo s svojo zvočnostjo dodatno označevalno vlogo. Branje kot sekundarna oblika govora, ki se pojavlja na radiu, ima poudarjeno informativno vlogo, ekspresivnost je v ozadju (Gruden 2001, 27).

Govorništvo je preko radia ponovno postalo pomembno. Tiskani mediji so razvili svoje žanre, radio pa je govor prilagajal radijski tehniki in tako zasebno obliko komunikacije spreminjal v javno. Raziskovanje govora na radiu kot oblika množične komunikacije dobiva poseben pomen (Zgrabljic v Valh Lopert 2006, 52). Novinarji so tako razpeti med prevelikim jezikovnim purizmom, ki morebiti ne bi bil sprejet pri publiki, hkrati pa se zavedajo potrebe

po pravilnosti jezika – po sporočilnosti in kultiviranosti – s tem pa želijo izraziti osebno kulturo in govor (prav tam, 53).

Po Škariću (1999, 35) govor ne sme biti branje napisanega. Že priprava govora mora biti pogojena dejstvu, da bo to brano besedilo. Govor je obstajal že pred pisavo, medtem ko se je pisni izraz razvil za govorom in je od njega odvisen. To po Škariću pomeni, da je govorni izraz nekaj naravnega, pisni pa je popolnoma umeten. Govoru pripisuje multimedialnost, pisavi pa enomedialnost. »Z menjavanjem barve glasu, jakosti, hitrosti govora, napetosti, z odmori, variacijami intonacij, vzkliki in krikom /.../ nastaneta govorna polifonija in vsestranska občutenost.« Kar je v govoru povsem jasno in lahko dosežemo z različnimi sredstvi, je v pisanju treba prekodirati (prav tam, 37–38).

»Jezik je simbol govorca, z njim se identificira kot subjekt, ki se razlikuje od drugih. Nekaterim jezik dobro služi, druge prevara, razgali, potisne na rob. Mnoge pušča v mraku nepotešenih želja. Tudi na radiu! Radijska beseda naj bi bila neposredna, laže razumljiva, sproščena, tudi topla, sočna, šaljiva, domača« (Pirc 2005, 68).

»Vloga in oblika medijskega govornega jezika se v zadnjem času hitro spreminjata, postaja vse bolj zgoščen in jednat.« V ospredju sta slika in glasba, jezik je le še dodatek (Tivadar 2004, 445).

Za lokalne radijske postaje je značilno, da so novice kratke in jednate. Prihaja do mešanja dialekta in knjižnega jezika. Tivadar (prav tam, 446) pri uporabi narečnega jezika izpostavlja naslednje:

gre za prosto govornjena besedila,

značilna neformalnost, zasebnost, čustvenost, s čimer se radio približa poslušalcem,

v narečnem jeziku so predvsem zabavne oziroma kontaktne oddaje (primer Murski val *Geza se zeza*).

Za rabo knjižnega jezika na radiih pa je značilno naslednje:

novice, napovedi, komentarji, ki imajo pisno predlogo in so brana besedila, so samo v knjižnem jeziku, v ospredju je kontroliranost govornega izraza; v knjižnem jeziku so tudi reklame, saj je pomembna jasnejša artikulacija, predstavitev izdelka,

v knjižnem jeziku so predstavljene zahtevnejše teme, s katerim radio izraža prestiž.

Po Nebeski (v Tivadar 2004, 438) je govornjeni knjižni jezik vezan na pisno obliko, hkrati pa na formalni in javno govorni položaj, kjer prihaja do večje kontroliranosti jezikovnega izraza. Skrb za govorni knjižni jezik se je začela v šestdesetih letih 19. stoletja, ko je slovenščina postala parlamentarni jezik. Takrat je tudi prišlo do »ponovne združitve in uveljavitve slovenščine kot vseslovenskega knjižnega jezika«. V tem obdobju je nastala razprava o

govorjeni besedi v slovenščini, delo Stanislava Škrabca – *O glasu in naglasu*. Škrabčevo delo je vplivalo na slovenski pravopis Frana Levca in kasnejši pravopis Antona Breznika. Če izvzamemo Ruplovo *Slovensko pravorečje*, je govorni knjižni jezik tako vse do danes ostal znotraj pravopisa (prav tam, 438).

Radio in televizija sta v sedemdesetih prevzemala velik delež jezikovnokulturne vzgoje in izobraževanja. Skrb za jezik v medijih se je izražala preko posvetov o slovenščini v javni rabi (Bled 1977 in Portorož 1979). »Za govorne položaje na radiu in televiziji, v katerih so se kot govorci pojavljali napovedovalci, se je utrdil konsenz o dosledni rabi najprestižnejše govorne zvrsti. Glede na to, da je bilo sredi 70. let na Radiu Ljubljana kot osrednjem slovenskem radiu 60 % programa branega, je razumljivo, da se je večina prispevkov ukvarjala prav s to vrsto govorne uresničitve« (Verovnik 2008, 80).

Družbeno-politične okoliščine v povojnih letih so bile dejavnik spodbujanja rabe govorne slovenščine v novih javnih položajih. Takrat so se razplamtele tudi razprave o zvrsteh govorne slovenščine, neprimerne za javno rabo. Razprave, kjer so sodelovali jezikoslovci, so šle v dve smeri: pogovorni jezik se je opredelilo kot kultivirano zvrst nebranega jezika, neodvisno od knjižne zvrsti, druga smer pa je trdila, da je pogovorni jezik treba izpeljati iz knjižne zvrsti ter ga poenotiti za rabo vseh govorcev slovenskega jezika ne glede na narečje, ki ga govorijo. Obravnave nebranega govora niso prinesle poenotenja. Še danes je stanje razdvojeno. Del strokovne javnosti se nagiba k uporabi Toporišičevega modela zvrstnosti, drugi del pa se obrača k alternativnim pristopom k proučevanju raznolikosti govora v teorijah analize diskurza (prav tam, 82).

Največja značilnost radia v primerjavi z ostalimi mediji je njegova neulovljivost. Preslišanega ni mogoče zavrteti nazaj. Da je govor na radiu čim bolj razumljiv in ga lahko poslušalci dobro razumejo, sta najpomembnejša »jedrnato izražanje in logična gradnja besedila s krajšimi stavki, z opornimi pojmi, z asociativno bogatimi izrazi, s sredstvi za zbujanje pozornosti, kot sta npr. menjava glasov in preišljena uporaba več zvočnih oblik« (Gruden 2001, 32).

Podbevškova (1995, 3–4) govori o govoru kot o naravni sposobnosti, ki se je v otroštvu naučimo in jo nenehno izpopolnjujemo. Popolnoma drugače je s poklicnimi govorci, ki morajo govor nadgrajevati in izpopolnjevati do zahtevnega kultiviranega govora. Večina govora na radiu je namreč pripravljenega vnaprej, kar pomeni, da mu manjka spontanosti. Toporišič (1992,11) tako svetuje, da je besedilo treba prebrati tako, da zveni čim bolj naravno in neizumetničeno. Beseda mora teči gladko in doživeto, da govor ni preveč enoličen. Najbolj pomembno pri vsem pa je, da radijski novinarji dobro obvladajo slovenski knjižni jezik. Brojan (1999, 50) tako opozarja, da je »govor menda najbolj izdajalsko početje človeka.

Posebej to velja za radio, saj poslušalci govorca ne vidijo in jim o pripovedujočem ostane kot vtis samo glas. Govornik zato bodi v svojem govorjenju simpatičen, ravno prav hiter, razločen in jasen«.

Brane oddaje govornega programa že v osnovi zahtevajo zbornost govora (sploh pri nekomercialnih radijskih postajah). Na radiu se večkrat krši to načelo in se uporablja nezborni govor. Slednji (pogovorni jezik, narečje) je funkcionalen v kombiniranih oddajah, kjer gostje nastopajo z živim in neposrednim govorom. Narečje je sredi zbornega jezika funkcionalno, če je krajevno ali socialno motivirano, moteče pa takrat, kadar se v dani situaciji pričakuje oziroma zahteva zborni jezik (Kaluža 1977, 21).

Kljub šolanim govorcem, ki spoštujejo norme knjižnega jezika, se pojavljajo odstopanja, ki so dvojne narave. Prva se pojavljajo v govoru vseh napovedovalcev, ta so odstopanja pravorečne in stavčnofonetične narave, druga pa so individualne narave (prav tam, 21).

Odstopanja stavčnofonetične narave

To so predvsem členitve besedila po aktualnosti, kjer ni smiselnih poudarkov besedila, in prevelika hitrost govora. Eden ključnih vzrokov za tovrstna odstopanja je branje brez priprave. Napovedovalec besedila, ki ga ne pozna, ne more prilagoditi in ga smiselno prebrati (prav tam, 22).

Odstopanja od pravorečne norme

Ločimo zavestna in nezavestna odstopanja. Med nezavestna sodijo lapsusi in vdor pogovornih oblik kot posledica bralčeve nezbranosti. Zavestna odstopanja pa v ospredje postavljajo lepotne kriterije pravilnosti, ki jih lahko uvrstimo v naslednje okvire (prav tam, 22):

kar je starejše, je lepše;

lepše je, kar je posebno;

dvojnice besed so znamenje bogastva jezika in svobode govorca;

lepše in pravilnejše je izvorno (lokalizmi, izgovor polcitatnih besed in imen).

Po *Poklicnih merilih in načelih novinarske etike v programih RTV Slovenija* so bralci, voditelji oddaj in novinarji dolžni dosledno uporabljati slovenski knjižni jezik ali knjižni jezik narodnih skupnosti. Poklicni bralci in novinarji na nacionalnem radiu govorijo zborni jezik, pri vodenju pogovorov pa je dopusten tudi splošni pogovorni jezik. Narečja se lahko

uporabljajo le, ko govorijo nastopajoči, ki niso zaposleni na RTV Slovenija, oziroma če to zahteva družbeni interes (ohranitev narečij) (Pirc 2005, 68).

Kakšen radijski program poslušamo, lahko prepoznamo po jeziku. Javni nacionalni programi dosledno uporabljajo knjižni jezik, medtem ko so norme ostalih radijskih programov nekoliko liberalnejše. Vsaka radijska postaja ima svojo jezikovno politiko, v okviru katere določa, kakšen jezik in besednjak se lahko uporablja, prav tako pa tudi, v katerih oddajah se sme uporabljati narečja in »jezik« različnih skupin (mladi itd.) (prav tam, 73–76).

Pisci in govorci medijskih besedil so po Verovnikovi (2004, 159) tisti, ki vedno bolj preoblikujejo normo knjižnega jezika, kljub temu da je njihov vpliv še slabo raziskan:

Ob vedno večjem primatu govornega jezika, ki zaradi razvoja novih tehnologij in oblik sporočanja (elektronska pošta, spletne klepetalnice, SMS-sporočila ipd.) vpliva tudi na pisni jezik, se zdi posebej pomembno usmerjati pozornost jezikoslovja na naravo in značilnost govornega jezika v različnih medijskih oddajah in okoliščinah. Zlasti bi bilo treba raziskati značilnosti knjižnega govora, ki pod vplivom okoliščin zapušča območje ožjeknjižnega in se v nekaterih segmentih približuje pogovornosti.

Marsikateri javni govorci, od novinarjev pa vse so voditeljev oddaj, demokratičnost preveč svobodno aplicirajo na izbiro jezikovnih sredstev, kar se izraža neknjižno tudi v okoliščinah, ki zahtevajo bolj kultiviran govor. Tako Verovnikova (prav tam, 159) izpostavi problem sodobnih govornih besedil: »Teorija socialnih zvrsti, kakršna je pri nas v veljavi vsaj od 70. let 20. stoletja (po izidu prve knjige SSKJ in Slovenske slovnice), ne ponuja več ustreznih teoretičnih postavk za analiziranje sodobnih govornih besedil.« Zlasti problematična so sprti tvorjena besedila (z več ali manj predpriprave), ki zahtevajo določeno odstopanje od ožjeknjižne norme.

»Poznavanje zakonitosti govornega jezika in pretvarjanje pisnega v govorni kod sta nujna pogoja za uspešno lektoriranje govornih besedil« (Podbevšek 1997/1998). Govorni jezik je zelo odvisen od drugih komunikacijskih dejavnikov, po navadi zajema širši spekter jezikovnih sredstev kot pisni jezik, zraven knjižnih tudi neknjižne prvine (Nebeska v Tivadar in Jurgec 2003, 205). V jezikoslovju je zelo dolgo veljalo, »da je govorni jezik (vsaj na ravni skladnje) pokvarjena različica pisnega jezika (Halford v Valh Lopert 2009, 773). »Po govoru spoznamo, kateremu družbenemu okolju pripada govorec; s tem, kako tvori stavke, združuje besede, oblikuje misli, nam pove marsikaj o sebi ...« (Pirc 2005, 73). Rotar opozarja, da je jezik tiskanih medijev »pravopisno laže vodljiv in je tedaj stopnja pravopisne,

oblikoslovne in skladske ravni večinoma brez večjih in pogostejših slabosti. Govorna občila pa so po naravi podobna gorskim potokom z brzicami in tolmoni, kot bi se reklo«. Ker ima govorni jezik močnejši, neposreden in nenehni vpliv na raven javnega in osebnega besedovanja, je potrebna še posebna skrb (Rotar 2000, 160).

V prvih desetletjih je večina radijskega programa lektoriranega oziroma vnaprej pisno pripravljenega (Tivadar 2008, 28). Lektor govornega besedila tako po navadi opravi dvojno nalogo. Najprej lektorira zapisano besedilo, nato pa še govor (Podbevšek 1997/98, 80). Brane oddaje govornega programa že po svoji zasnovi terjajo zbornost govora. Po navedbah Kaluže je bilo na radio Ljubljana¹² kar 60 % branih oddaj, pri tem pa niso upoštevana poročila, ki so zavzemala 38 % govornega programa (Kaluža 1977, 21–22).

Kršenje obstoječe norme pa je včasih tudi skrbno načrtovano. Že od 30. let 20. stoletja na radijskih postajah posnemajo vsakdanji zasebni govor, pri nas opazneje od 70. let. S tem se je povečalo znanstveno zanimanje za značilnosti medijskega govora. Zaradi prevzemanja vzorcev iz zasebnega govora so se začele primerjave med radijskim in zasebnim komuniciranjem. Analize kažejo, da ne gre za prenos, temveč zgolj za tako imenovano izhodišče za oblikovanje medijskega govora oziroma nastop ali performans, kot ga imenuje Verovnikova. Tako ne gre za kršitev obstoječe norme, temveč za namerno približevanje poslušalcem s simuliranjem spontanega govora. Medijsko posredovan govor mora namreč zadovoljiti potrebe poslušalcev, zato na radijskih razvijejo prijateljski odnos do avditorija (Verovnik 2012, 36).

Pri spontanem govoru je pomemben predvsem slušni vtis spontanosti govora, čeprav so določeni segmenti brani oziroma pripravljene vnaprej (prav tam, 17). Poslušanje radija zahteva manj osredotočenja kot branje časopisa. Iz vidika praktične stilistike to pomeni, da se izbirajo nekompleksne stavčne zgradbe in ustrezne leksike. Povedi morajo biti čim krajše in manj zapletene (prav tam, 27).

Na radiu pa se vedno govori tudi določen odstotek knjižnega jezika. Izbira kultiviranega govora v zasebnih radijskih postajah je zaradi želje po približevanju kultiviranemu sociolektu oz. njegovim govorcem, javne radijske postaje pa želijo gojiti ali ustvariti nacionalni jezik kot nekakšen jezikovni vzor. Pri prvih ustreznost govora potrjuje občinstvo, pri javnih radijskih pa gre za strokovno presojo poznavalcev jezika (prav tam, 39).

Verovnikova (2012, 7) je v svoji raziskavi podrobneje proučevala jezikovno izbiro novinarjev v radijskih dvogovornih žanrih. Glavno vprašanje je bilo, ali je jezikovna izbira podrejena

---

¹² Podatki so stari več kot trideset let, saj je članek iz leta 1977.

žanru kot institucionalizirani obliki novinarskega sporočanja ali je jezikovna izbira podrejena še drugim nežanrskim zahtevam.

Tivadar (v Verovnik 2012, 177) zatrjuje, da knjižni jezik nima več absolutne vloge, je pa kljub temu prisoten tudi na komercialnih radijskih postajah pri tipično branih besedilih, kot so poročila in obvestila, prav tako pri komentarjih in intervjujih.

Verovnikina raziskava je pokazala drugačno sliko. Vsaj pri dvogovornih novinarskih žanrih se glede na različne dejavnike oblikujejo različni stilni tipi, ki so približek knjižnega jezika ali kultiviranega socialekta poslušalstva. Na drugi strani pa so stilni tipi, v katerih je mogoče prepoznati tipične zaznamovalce obrobnih sociolektov, ki so značilni za posamezne skupine poslušalcev ali širše občinstvo (prav tam). Verovnikina ključna ugotovitev je, da tipičnost jezikovnih sredstev za razliko od tipične forme in strukturiranosti za radijske novinarske dvogovorne žanre, ne drži (prav tam, 177).

4.1.5 Govorjeni jezik na radiu po pisni predlogi

Ključno pri radijskemu govoru je dobro pripravljena pisna predloga, ki bo tudi predmet mojega raziskovanja. Pri pripravljanju besedila je treba upoštevati določene zakonitosti, kot so logična sestava, krajši berljivi stavki, zgodba pa mora imeti začetek in konec (Kassel in Rosenbaum 1992, 65–66). Novinar mora po Koširjevi (v Pivec 2003, 263) vedeti, kako pisati in kakšen žanr izbrati v skladu z nameni in pričakovanji. Vedeti mora, kako ubesediti sporočilo, da bo to karseda razumljivo. »Da bi dosegel opisani učinek, mora radijski govorec poleg upoštevanja posebnosti slušnega prenosnika obvladati tudi govor oz. besedo kot sredstvo prenosa. Od njene skupne učinkovitosti, merjene z govorčevim obvladovanjem jezika, ki se udejanja prek vseh jezikovnih ravnin, je odvisna poslušnost programa« (Pivec 2003, 263). Veščina pisanja za radio pomeni, da napisano zveni naravno in osebno. Obvladanje večine pisanja tako pomeni eno največjih umetnosti ustvarjanja radijskega programa. Zgrabljic (2007, 60–61) je znanje o jeziku, govoru, napisanem in o poslušanju strnil v tri pravila:

govor ima več lastnosti kot napisano besedilo, zato se pisanje za radio precej razlikuje od pisanja za tiskane medije;

pri pisanju za radio je treba opustiti številne zakonitosti jezika v strukturi in besednjaku;

govorec mora poznati pravila govora, sicer je v govoru čutiti vnaprej pripravljen scenarij.

5 NOVINARJI IN LEKTORJI NA RADIU: ANKETNA RAZISKAVA

V raziskavi bom preverjala, kako svojo vlogo v delovnem procesu vidijo novinarji¹³ in lektorji ter kako je to povezano z medsebojnim sodelovanjem. Zanimalo me bo, kakšno je jezikovno znanje obeh strani in kako to vpliva na pogostost sodelovanja. Prav tako se bom osredotočila na uredniško politiko, saj bom preverila, kakšen vpliv ima na organizacijo dela oziroma na izmenjavo informacij med lektorji in novinarji. Ključno bo tudi preveriti, ali imajo na komercialnih radijskih postajah sploh lektorje; in če jih nimajo, kdo nadomešča njihovo vlogo.

Treba je poudariti, da je moja raziskava vezana izključno na pisno predlogo, kar pomeni, da predmet analize ne bo govor, temveč že vnaprej pripravljena pisna besedila, ki jih je mogoče tudi lektorirati.

5.1 HIPOTEZE

Hipoteza 1:

Na nekomercialnih (lokalnih, regionalnih in javnih) radijskih postajah za jezikovno pravilnost skrbijo lektorji, na komercialnih radijskih postajah pa lektorjev ni.

Hipoteza 2:

Sodelovanje med lektorji in novinarji je odvisno od razumevanja lastnega dela in dela lektorjev/novinarjev.

Hipoteza 3:

Sodelovanje med lektorji in novinarji je odvisno od jezikovnega znanja novinarjev.

Hipoteza 4:

Sodelovanje med lektorji in novinarji je odvisno od uredniške politike radijske postaje.

---

¹³ Povejte, da pod "novinar" v celotnem prispevku mislite na osebo, ki opravlja tak poklic, ne (nujno) osebo, ki ima ta naziv po izobrazbi.

5.2 METODOLOGIJA

Na osnovi teoretičnih izhodišč in dosedanjih raziskav sem postavila hipoteze, ki sem jih preverila s kvantitativnim pristopom. Načela kvantitativne metodologije so raziskava na čim večjem oz. reprezentativnem vzorcu, s čimer pridemo do splošnih zakonitosti.

V anketnem vprašalniku sem uporabila objektivne in zanesljive instrumente, s katerimi sem želela priti do čim bolj zanesljivih podatkov. Odločila sem se za kombinirano anketo zaprtega tipa (s podanimi odgovori) in odprtega tipa. Posebno pozornost sem namenila strukturi anketnih vprašanj, ki po Sagadinu (1993) vplivajo na izpolnjevanje ankete. Anketiranca moramo namreč postopoma navajati in seznanjati z raziskovalnim problemom. Tako sem anketo začela z bolj splošnimi, nadaljevala pa s specifičnimi vprašanji.

Preden sem ankete poslala prav vsem radijskim postajam (katerih kontakt sem dobila)¹⁴, sem 5 primerov ankete (poskusni vprašalnik) poslala naključnim 5 radijskim postajam in jih prosila za povratno mnenje o morebitnih nejasnostih v zvezi s vprašanji. Pri tem sem ugotovila tudi to, ali sploh dobim potrebne informacije na zastavljena vprašanja.

Anketo sem aprila 2012 poslala po elektronski pošti vsem radijskim postajam, ki so imele na svetovnem spletu navedene elektronske naslove. Poizkusila sem pridobiti elektronsko pošto posameznih novinarjev in lektorjev. Če pa so imeli naveden le splošen elektronski naslov, sem prosila, naj anketo posredujejo novinarjem ali lektorjem, na katere se je vprašalnik tudi nanašal.

Odzivnost je bila na začetku zelo majhna, rešenih je bilo le 15 anket. Po preteku meseca dni sem vse radijske postaje, ki še niso oddale anketnega vprašalnika, poklicala (če sem našla telefonske številke) in jih prosila, naj rešijo anketo. Odzvalo se je še dodatnih 20 anketirancev. Izpolnjevanje anket je bilo zaključeno konec junija 2012.

---

¹⁴ Seznam radijskih postaj: http://sl.wikipedia.org/wiki/Seznam_slovenskih_radijskih_postaj (Priloga A).

5.3 VZOREC

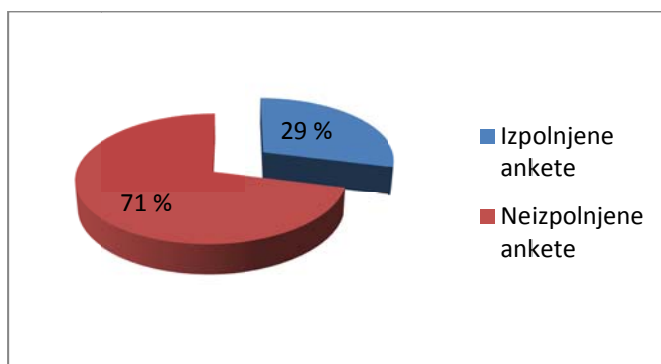
Za raziskavo so bile primerne prav vse slovenske radijske postaje, zato sem se odločila, da anketo pošljem prav vsem, za katere sem našla kontakt na svetovnem spletu. Vzorec pri kvantitativnem raziskovanju mora biti čim bolj reprezentativen, kar pomeni, da po strukturi ustreza značilnostim celotne populacije oziroma množice. V svojem primeru sem raziskavo izpeljala na celotni statistični množici, kot jo opredeljujejo v kvantitativni metodologiji (Cencič 2009).

Anketo sem razposlala v aprilu 2012, in sicer več kot stotim lektorjem in novinarjem komercialnih in nekomercialnih radijskih postaj¹⁵.

Izpolnjene ankete sem dobila od javnih, regionalnih in lokalnih radijskih postaj ter študentske radijske postaje, tako da je bila analiza glede na vrsto radijskih postaj uravnotežena.

Vzorec je sestavljen iz 8 lektorjev in 27 novinarjev, od tega je 5 lektorjev in 15 novinarjev z nekomercialnih radijskih postaj ter 3 lektorji in 12 novinarjev s komercialnih radijskih postaj. Povprečna starost lektorjev je 29 let, novinarjev pa 36 let. Izpolnjenih je bilo 35 od poslanih 121 anket, kar je predstavljalo 29 % odziv. Odzvalo se je 18 radijskih postaj, od tega 8 nekomercialnih – 3 javne, 5 lokalnih, 1 študentski radio – in 9 komercialnih radijskih postaj.

Slika 5.1: Obseg izpolnjenih anket

Anketo sem vsebinsko razdelila na dva dela. V prvem delu sem opredelila vzorec (spol, starost, izobrazbo, čas opravljanja dela). Drugi del ankete je bil namenjen poglobljenemu razmišljanju o lastnem jezikovnem znanju, sodelovanju med lektorji in novinarji, razlogih za

¹⁵ Anketa je bila razposlana 70 različnim radijskim postajam. Veliko radijskih postaj ni imelo direktnega kontakta od lektorjev, zato sem prosila novinarje, če lahko anketo posredujejo tudi njim. Nekaterim radijskim postajam, kjer so na spletni strani bili dosegljivi naslovi od večih novinarjev, sem poslala več anket.

tovrstno sodelovanje, razumevanju lastnega dela in dela novinarjev v razmerju do lektorjevega oziroma dela lektorjev v razmerju do novinarjevega. Pri lektorjih me je tudi zanimalo, koliko na lektoriranje vpliva uredniška politika. Anketiranci so anketo izpolnjevali prek spleta.

5.3.1 ANKETNI VPRAŠALNIK

1. Delo, ki ga opravljate?

Lektor.

Novinar.

2. Spol?

Moški.

Ženski.

3. Starost

4. Izobrazba

5. Za lektorje: Koliko let že lektorirate? Za novinarje: Koliko let že opravljate novinarsko delo?

6. Radio, kjer delate?

7. Ali imate na vaši radijski postaji lektorja?

8. Za lektorje: Ali poleg novinarskih besedil lektorirate še katera druga besedila?

9. Za lektorje in novinarje: Menite, da vam je študij dal dovolj jezikovnega znanja? Utemeljite!

10. Za lektorje: Kako pogosto v povprečnem petdnevnem delovnem tednu stopite v stik z novinarjem zaradi popravkov njegovih besedil? Za novinarje: Kako pogosto v povprečnem delovnem tednu stopite v stik z lektorjem zaradi jezikovnega popravka ali nasveta pri pisanju?

Vsak dan.

4-krat na teden.

3-krat na teden.

2-krat na teden.

1-krat na teden ali redkeje.

11. V kolikšni meri sodelujete z novinarji/lektorji?

Vedno.

Pogosto.

Občasno.

Nikoli.

12. Razlogi za sodelovanje/nesodelovanje?

13. Za lektorje: Kako razumete lastno delo v razmerju do novinarjevega? Utemeljite! Za novinarje: Kako razumete lastno delo v razmerju do lektorjevega? Utemeljite!

14. Za lektorje: Kako razumete novinarsko delo? Za novinarje: Kako razumete lektorsko delo? Utemeljite!

15. Ali na lektoriranje vpliva uredniška politika? Utemeljite!

5.4 ANALIZA ODGOVOROV

5.4.1 SODELUJOČE RADIJSKE POSTAJE

Pri razvrstitvi radijskih postaj, ki so sodelovale v raziskavi, sem izhajala iz Oseli (2001). Radijske postaje z zvezdico lektorja nimajo. Kot je razvidno iz seznama, gre za 9 radijskih postaj.

Slika 5.2: Delež lektorjev na radijskih postajah, sodelujočih v raziskavi

Javne:

Radio Slovenija – 1 in 2,
Radio Koper.

Študentske:

Študent.

Nekomercialne radijske postaje: lokalne.

Radio s statusom posebnega pomena – Združenje radijskih postaj:
Primorski val (Radio Odmev in Alpski val),
Radio Velenje*,
Radio Ptuj,
Radio Triglav – Jesenice*,
Koroški radio*.

Komercialne radijske postaje:

Radio Center*,

Zeleni val*,
Ekspres*,
Radio Rogla,
Radio Brezje,
Radio Bizjak*,
Radio Ognjišče*,
Pacient*.

V nadaljevanje bom predstavila rezultate celotne ankete. Nekatere ugotovitve bom povzemala, medtem ko bom določene utemeljitve in mnenja navajala dobesedno. Vsi anketiranci ankete niso izpolnili v celoti, kar pomeni, da pri posameznih vprašanjih niso podali svojih pogledov oziroma stališč.

5.4.2 Jezikovno znanje

Tako lektorje kot novinarje sem spraševala po njihovem jezikovnem znanju. Zanimalo me je, ali menijo, da jim je študij dal dovolj jezikovnega znanja. Prosila sem jih, da svoj odgovor utemeljijo.

55 % vseh novinarjev je odgovorilo, da jim študij ni dal dovolj jezikovnega znanja. Dve tretjini vseh, ki so se opredelili tako, nista končali študija novinarstva ali sorodnih programov, temveč druge smeri ali pa so imeli le srednješolsko izobrazbo. Ti si s študijem niso pridobili potrebnega jezikovnega znanja, kot zelo pomembna pa so navedli kasnejša izobraževanja ob opravljanju svojega poklica. Ostala tretjina je diplomirala iz novinarstva ali iz slovenistike. Ti so kot razlog za slabše jezikovno znanje navedli premalo jezikovnih predmetov, predvsem pa za medij radio in televizijo. Kot najpomembnejše so navedli izkušnje, ki so jih pridobili skozi leta v tem poklicu. Ostalih 45 % je potrdilo, da je bil študij eden od pomembnih dejavnikov pri pridobivanju jezikovnega znanja. Vsi imajo družboslovno izobrazbo. Ti so se strinjali, da je slovenski jezik živ in spreminjajoč se, zato je treba znanje nenehno obnavljati in slediti novim smernicam. Navajam nekatere utemeljitve, ki sem jih razdelila v dva sklopa glede na to, ali so na vprašanje o študiju kot osnovi za jezikovno znanje odgovorili pritrdilno (a) ali nikalno (b).

(a)

Na FDV smo se dobro naučili slovničnih in pravopisnih pravil. Izjema so naglaševanja oz. izgovarjava besed, ki se je na fakulteti nismo učili, na radiu pa je zelo pomembna.

Znanje sem si pridobila predvsem z obvezno prakso in delom za različne medije.

Študij slovenskega jezika in primerjalne književnosti mi je dal strokovno znanje /.../, ki pa je brez dodatnih izobraževanj in pridobivanja znanja na drugih področjih prešibko in preozko.

Študij novinarstva omogoča predvsem seznanitev z jezikovnimi pravili /.../, je pa študij novinarstva po mojih izkušnjah šibak predvsem pri poznavanju televizijskega in radijskega jezika.

Študij nam je dal osnovo, je pa potrebno nenehno izobraževanje, obnavljanje in pridobivanje novega znanja /.../ širina splošne razgledanosti, smisel izražanja in komunikativnosti.«

(b)

V študijskem programu ni bilo predmetov v tej smeri.

Pri študiju je vse preveč neke nepotrebne krame in navlake, kar se tiče predmetov. Koristnega za ta poklic je bore malo.

Potrebne so izkušnje.

Nenehno se je treba dodatno izobraževati.

Dodatno znanje sem pridobila z vsakodnevnimi izkušnjami in napakami, na katerih se učimo.

Na novinarstvu je premalo jezikovnih predmetov, ki morajo biti osnova za opravljanje novinarskega poklica – tako je polovica novinarjev polpismenih – žal. In to prenašajo naprej na javnost.

Lektorji so se o pridobljenem jezikovnem znanju med študijem razdelili na dva pola. Natanko polovica jih je odgovorila, da jim študij ni dal dovolj jezikovnega znanja (trije od štirih še niso zaključili študija slovenistike, temveč še študirajo), medtem ko ostali študij dojemajo kot dovolj učinkovit za opravljanje lektorskega dela. Anketiranci so študirali ali še študirajo slovenistiko na Filozofski fakulteti, eden izmed njih pa je zaključil študij slovenistike na Fakulteti za humanistične študije Koper.

Pravopisa in slovnice se med študijem slovenistike sicer naučiš, vendar pri lektoriranju to ni dovolj, saj je še en kup fines, ki pa te jih na faksu ne naučijo in jih moraš kasneje osvojiti sam.

Študij mi je dal dovolj jezikovnega znanja. In sicer med obiskovanjem vaj iz slovenskega knjižnega jezika, predmeta v prvem, drugem in tretjem letniku. Je pa odvisno od vsakega posameznika, koliko želi napredovati.

Študij mi je zagotovil temeljno slovenistično znanje.

5.4.3 Pogostost sodelovanja med lektorji in novinarji

Na vprašanje, namenjeno lektorjem (8.), »Kako pogosto v povprečnem petdnevnem delovnem tednu stopite v stik z novinarjem zaradi popravkov njegovih besedil?« je bil najpogostejši odgovor enkrat na teden ali redkeje (62,5 %), ostali so se opredelili za odgovor dvakrat na teden (27,5 %).

Na vprašanje, namenjeno novinarjem (8.), »Kako pogosto v povprečnem delovnem tednu stopite v stik z lektorjem zaradi jezikovnega popravka ali nasveta pri pisanju?¹⁶« je prevladoval odgovor enkrat na teden ali redkeje (63 % oz. 17 novinarjev¹⁷). Vsi razen enega novinarja, ki so se opredelili za ta odgovor, so bili starejši od 35 let in so se s tem poklicem ukvarjali že vsaj 10 let. S 30 % (8 novinarjev¹⁸) mu sledita odgovora dvakrat na teden oziroma vsak dan. Le 7 % (2 novinarja¹⁹) vprašanih trdi, da z lektorji sodelujejo tri dni v delovnem tednu. Ta dva novinarja sta mlajša od 30 let in imata novinarsko izobrazbo.

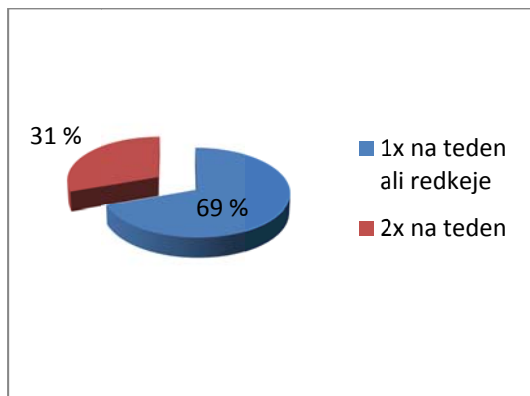
¹⁶ Na to vprašanje so odgovarjali tudi novinarji radijskih postaj, kjer lektorja nimajo. Najverjetneje gre za posvetovanje z ostalimi novinarji ali slovenisti na radijskih postajah, zato sem njihove odgovore vključila v raziskavo.

¹⁷ Od tega se jih je pri prejšnjem vprašanju 7 opredelilo, da imajo dovolj jezikovnega znanja, 5 se jih je opredelilo, da niso dovolj jezikovno podkovani, 5 novinarjev pa lektorja na »svoji« radijski postaji sploh nima (ti se občasno posvetujejo s sodelavci, ki imajo slovenistično izobrazbo).

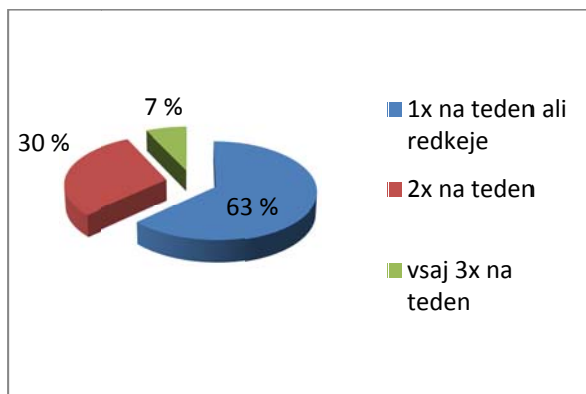
¹⁸ 7 novinarjev trdi, da je njihovo jezikovno znanje pomanjkljivo, eden pa pravi, da slovnico obvlada.

¹⁹ Oba novinarja menita, da je njuno jezikovno znanje dobro.

Slika 5.3 : Ocena pogostosti sodelovanja z novinarji s strani lektorjev

Slika 5.4: Ocena pogostosti sodelovanja z lektorji s strani novinarjev

5.4.4 Razlogi za sodelovanje oziroma nesodelovanje

Ključen razlog za sodelovanje med novinarji in lektorji je nepoznavanje slovničnih pravil in jezikovnih zakonitosti, ki ga zaznavajo novinarji. Največ novinarjev, ki se obrne na lektorja, ni diplomantov novinarstva, temveč drugih družboslovnih smeri ali pa so gimnazijski maturanti. Ti se radi obrnejo na lektorja, ki jim kot kompetentna oseba pomaga pri raznih jezikovnih zagatah. Lektorji naj bi bili po njihovem mnenju tudi bolj dovzetni za spremembe v jeziku, ki jim novinarji zaradi pomanjkanja časa in osredotočanja na novinarsko delo ne utegnejo slediti. Večina pa se jih strinja, da je pomembno najti srednjo pot med sporočilnostjo in jezikovno pravilnostjo, saj je prispevek le tako dovolj kakovosten za objavo.

Predvsem zaradi novosti, ki jim kot urednica ne utegnem slediti, in tudi preverjanje besedil v naglici, ki je del novinarskega vsakdana.

Nekatere sklanjatve mi še vedno ne gredo ali pa se pravila spreminjajo, saj je jezik živ. Težave se pojavljajo tudi pri izgovarjavi imen, priimkov, mest, naslovov v tujih jezikih (predvsem francoskem).

Pri vsakodnevnem delu se pojavljajo številna vprašanja in dvomi o tem, ali je zapisano besedilo pravilno, predvsem pa tudi pravilno interpretirano.

Kadar sem v jezikovni zagati in nisem prepričana, kaj je prav, vprašam lektorja ali si pomagam s slovarji, pravopisom in jezikovnimi priročniki.

Besedilo mora biti slovnično pravilno.

Da eni druge naučimo kaj novega, da najdemo skupni jezik, srednjo mero – med sporočilnostjo in eksaktnostjo na eni ter jezikovno pravilnostjo na drugi strani.

Ker naj bi bil lektor izključno slavist, novinar pa lahko tudi druge smeri, mora novinar pridobiti pravilnost izražanja, ki mu jih lahko da lektor slavist. Gre za sodelovanje oz. komplementarnost obeh in je končni produkt za objavo kvalitetnejši.

Z lektorico razpravljava o pravilih in jezikovnih pojavih.

Razlogi za nesodelovanje lektorjev in novinarjev so predvsem fizični. Lektorji so največkrat prostorsko ločeni od novinarjev, kar privede do manj možnosti za sodelovanje. V tem primeru bi tako lektorji kot novinarji morali v to, da bi prišli v stik, vložiti več truda. Velikokrat se stvari rešujejo posredno, prek urednikov, kar še dodatno oteži kakršno koli sodelovanje.

Slabi medosebni stiki.

Lektorja nimamo na voljo.

Nekako je ustaljena praksa, da težave, če je le mogoče, razrešiš sam. Kadar res ne gre drugače, stopiš v stik z novinarjem, je pa res, da se nejasnosti velikokrat rešujejo prek področnih urednikov, ker so pogosto oni tisti, ki pošljejo avtorjev tekst. Tudi zato je sodelovanje še redkejše, kot bi bilo.

Nimam časa, da bi stopila še do lektorja. Raje si vzamem več časa za kvalitetno vsebino, napake naj popravi lektor.

Lektorja nimam pri roki, sama se potrudim, da bo besedilo čim bolj slovnično brezhibno.

Novinarji so nemalokrat prepričani v svoje jezikovne sposobnosti, zato se jim zdi pomoč lektorjev odveč. Za kakšno manjšo nejasnost pa raje pogledajo v osnovne priročnike, kot so Slovenski pravopis, Slovenska zborna izreka, SSKJ in Slovenska slovnica. Na eni od komercialnih radijskih postaj so navedli, da jim je v veliko pomoč program Besana.

Ne ustvarjam toliko tekstov, sicer pa obvladam slovenski jezik toliko, da sem verodostojna. Imam kar nekaj znanja, ki sem ga pridobila še na drugem študiju slovenistike, poleg tega pogledam pri kakšni zagati v slovar.

5.4.5 Razumevanje lastnega novinarskega dela v razmerju do lektorjevega

Prevladujoča ugotovitev novinarjev je bila, da so sami odgovorni predvsem za vsebinski del besedila, medtem ko si odgovornost za nevsebinski del delijo z lektorji. Približno polovica jih meni, da mora novinar obvladati slovnico, saj so lektorji le še za podrobnosti. Ostali pa menijo, da je lektor namenjen temu, da pregleda besedilo in ga jezikovno popravi, zato novinarju posebne pozornosti jezikovni plati besedil ni treba posvečati.

Želim, da so lektorji bolj od mene pozorni na formalno plat jezika, ne smejo pa pozabljati na sporočilnost. Zdi se mi, da bi moralo biti med lektorji in novinarji več dialoga. Povsem pravih rešitev na tem področju ni.

Lektor preveri jezikovno pravilnost in ustreznost besedila.

Moje delo je ob podpori lektorja kvalitetno in ljudem na pravilen način prenese informacije, ki jih podajamo.

Novinar mora obvladati slovnico, lektorji so samo za razne popravke in finese.

Vsak mora opraviti delo po svojih najboljših močeh.

Brez lektorjev ni kakovostnega medija, časopisa brez napak in radijskega programa brez »udarcev v temo.

Pri radijskem sporočanju so zelo pomembni še naglasi, pravilno branje imen in drugo.

Dober novinar mora biti tudi dober lektor (sam sebi) oz. se vsaj truditi na tem področju.

Novinar, ki pripravi prispevek, pričakuje od lektorja, da popravi morebitne slovnične napake, tako posamezne besede kot stavke.

Večina novinarjev je precej občutljiva na lektorske popravke, če ti posegajo v pomensko zgradbo besedila ali v avtorjev stil pisanja.

Ker novinar velikokrat hiti, mu lahko tudi kaj uide, zato je prav, da pri daljših tekstih nekdo prebere za njim. Vsekakor pa lektorji ne smejo popravljati stila pisanja. Včasih popravijo

besedilo tako, da se spremeni pomen oz. da se izgubi poudarek zapisanega. Novinar je namreč zelo dobro seznanjen o temi, o kateri piše/govori, lektor ne nujno.

Glede na to, da novinar sam poda napisano besedilo v radijskem etru, pretirano stilistično popravljjanje ni ustrezno, saj novinar najlažje interpretira besedilo, ki ga napiše sam.

5.4.6 Razumevanje lektorskega dela v očeh novinarjev

Prevladujoče mnenje o lektorjih je predvsem, da obvladajo slovnične zakonitosti, da so izjemno dobro seznanjeni s pravopisom, predvsem pa, da sledijo živosti jezika in so seznanjeni z vsemi novostmi. Večina novinarjev se strinja z Majdičem (2003, 401), ki pravi, da je »védenje o tem, da bo besedilo pred objavo lektorirano«, marsikdaj potuha piscem, »ki se pri oblikovanju svojih besedil posvetijo predvsem vsebinski plati, medtem ko jeziku in slogu ne namenjuje večje pozornosti, češ da bo zato pač poskrbel lektor«.

Lektor naj bi bil dobro jezikovno in pravopisno podkovan; novinarja naj bi podučil o določenih pravilih ter mu pomagal odpravljati napake. Ni prav, da novinarju daje »potuho« ter nastale napake za njim le popravi. Novinar po drugi strani pa naj bi razmišljal v smislu: »Ne bom se obremenjeval s slovnico in napakami, saj bo lektor popravil moje besedilo.«

Čeprav morajo novinarji odlično poznati jezik in seveda pravopisje, menim, da morajo biti lektorji kot »varuhi« slovenskega jezika prisotni v vseh medijih, kjer naj »gledajo« pod prste piscem člankov in avtorjem prispevkov, oddaj.

Gre predvsem za skrb za pravilno uporabo jezika in slovnice.

Lektorsko delo je lektoriranje, torej spraviti besedilo v slovnično pravilno obliko.

Delo lektorjev je kot neke vrste novinarjevo varovalo, da se ognemo slovničnim napakam, zaradi katerih bi lahko naši naslovniki podvomili celo v vsebino sporočila. Vendar predvsem pri neizkušenih mladih lektorjih, še študentih lahko pride do večkratnih konfliktov (saj lektor z manjšo spremembo spremeni pomen novinarjevega teksta, obenem pa lahko ovira novinarjev prepoznaven slog oz. stil poročanja).

Lektor naj bi bil dober poznavalec slovenskega jezika tako v pisavi kot izgovarjavi. Mora imeti tudi smisel za govorjeno besedo.

Lektorja razumem kot prvega bralca teksta, ki je pozoren na vse nevšečnosti in nejasnosti, ki so v tekstu, in ne le na slovnično nepravilnost.

Lektor naj bi skrbel za pravilno, torej slovnično poročanje in bil seveda tudi strokovna podpora pri branih prispevkih.

Trije novinarji lektorski poklic razumejo kot nepogrešljivi del novinarstva. Pravijo, da brez lektorjev ni novinarskega prispevka, saj se medsebojno dopolnjujejo. S tem pripomorejo k zadovoljstvu poslušalcev in večjemu ugledu radijske postaje.

Lektorji so dopolnitev in izboljšava mojega dela.

Lektorsko delo spoštujem in ga razumem kot del novinarskega poklica.

Lektorjevo delo razumem kot pomoč pri nekaterih slovničnih vprašanjih ali pravilih izgovarjave. Pomembno je, da sledijo živosti jezika. Pripomorejo k večjemu ugledu radijske postaje.

Nekateri novinarji menijo, da se ne bi smelo posegati v avtorska besedila, če bi s tem dejanjem spremenili pomen besedila. Spreminjalo naj bi se le pravopisne napake in odklone od slovnične norme. Še posebej so izpostavili strokovna besedila, pri katerih lektor ni dovolj strokovno podkovan. Do konfliktov prihaja predvsem pri prevzetih besedah, ki jih novinarji včasih namerno uporabijo in je del njihovega stila. Kot rešitev pri raznih dilemah so predlagali, da bi se z lektorji pogovorili o vseh možnih različicah. Tako bi se izognili pretiranemu subjektivizmu ene ali druge strani.

Lektorji naj bi popravljali slovnične napake in tudi tipkarske, besedni vrstni red, naj se pa ne bi lotevali spreminjanja sloga pisanja in vsebine. So pa dobrodošli njihovi predlogi.

Lektor se ne sme vsebinsko vmešavati.

Delo lektorjev je zahtevno in stresno.

5.4.7 Razumevanje lastnega lektorskega dela v razmerju do novinarjevega

Lektorji svoje delo razumejo kot dopolnitev novinarskega dela. Vsebinski del opravijo njihovi kolegi, medtem ko so sami odgovorni za jezikovno in stilno plat besedila. Kot največji problem navajajo avtorjev stil, ki je v določenih primerih zelo poseben in zato včasih težko razumljiv. Takrat se pojavi dilema, ali se naj upošteva avtorjev slog ali se besedilo popravi tako, da bo razumljivo širši množici in ne samo določenim, ki prispevke tega novinarja spremljajo dlje časa.

Novinar je tisti, ki ustvari tekst in je odgovoren za njegovo vsebino, lektorica pa sem tista, ki ga jezikovno in slogovno pregledam ter uredim in sem tako odgovorna za njegovo obliko.

Menim, da je moje delo velikokrat zelo zahtevno, saj moram ob lektoriranju upoštevati tudi avtorjev stil, zaradi katerega so stavki večkrat zelo težko razumljivi. Tako sem vedno v dilemi, ali naj upoštevam stil ali pa raje naredim besedilo boljše razumljivo.

Lektorji smo zelo pod stresom, saj se od nas pričakuje, da brezhibno opravimo nalogo, pri tem pa ne smemo posegati v vsebinski del besedila.

5.4.8 Razumevanje novinarskega dela v očeh lektorjev

Lektorji novinarsko delo po večini dojemajo kot zelo zahtevno in psihično naporno. Zavedajo se pomembnosti široke razgledanosti in sposobnosti, kot so iznajdljivost, natančnost, prodornost, ter drugih za novinarski poklic izredno pomembnih stvari. Tri četrtine sodelujočih od novinarjev zraven vsebinske plati besedila pričakujejo tudi slovnično pravilnost, kar pomeni, da za njimi popravljajo le kakšne spodrsaljaje, novosti v jeziku ali tipkarske napake. Ostali so kot ključno zelo izpostavili resničnost navedenih podatkov in nezavajanje javnosti v smislu obračanja besed in podatkov tako, da dobijo drug pomen. Slovnici ne dajejo večjega pomena, saj menijo, da to delo opravijo sami, načeloma pa so besedila zaradi povečini izobraženih novinarjev zelo berljiva in praviloma brez večjih napak.

Kot ustvarjanje prispevkov, za čimer se skriva veliko več kot le sedenje za računalnikom in tipkanje besed.

Novinarsko delo je predvsem zelo zahtevno. Ker so družbeno odgovorni, se od njih pričakuje tudi dobro poznavanje vseh slovničnih zakonitosti.

Lektor je novinarjevo varovalo, od novinarja pa se kljub temu zahteva slovnična brezhibnost! Novinar mora stati za svojimi dejanji, kar pomeni, da morajo navedeni podatki biti točni in resnični. Le tako se bo ohranilo spoštovanje do tega poklica, saj se je zaupanje v novinarje že rahlo omajalo!

Pisanje prispevkov je izredno izčrpajoče, če želiš, da so napisani kvalitetno in bralcem zanimivo.

Naša radijska hiša ima povečini izobražene novinarje. Pri pisanju se tu in tam sicer pojavijo slovnične napake, ki pa so rezultat površnosti, kar je posledica časovnih pritiskov novinarjev.

5.4.9 Uredniška politika

Zanimalo me je, v kolikšni meri na lektoriranje vpliva uredniška politika. Ker mi na to vprašanje ni odgovorila kar polovica anketirancev²⁰, predvidevam, da na teh radijskih postajah uredniška politika nima posebnega vpliva. 10 anketirancev²¹ meni, da urednik na lektoriranje ne vpliva. Vzroki za to so naslednji: večja teža na vsebini, slovnica ostaja enaka ne glede na urednika, odprtost urednika do vseh sprememb. 5²² anketirancev je povedalo, da zaradi krčenja stroškov lektorja sploh nimajo, medtem ko dva menita, da je precej odvisno od značaja urednika oziroma od tega, kako je sam občutljiv na jezikovne nepravilnosti.

Ne vpliva. Slovnična in pravopisna pravila so enaka ne glede na uredniško politiko.

Menim, da ne vpliva, saj imamo takšnega urednika, ki je vedno pripravljen poslušati nove predloge, je odprt popolnoma za vse novosti, tako da na naši radijski postaji s tem nimamo težav.

Uredniška politika na lektoriranje posebej ne vpliva, menim, da je vsebina besedila bolj podvržena podrobnemu očesu urednika, slovnica tukaj ne igra posebne vloge.

Uredniška politika delno vpliva na kakovostno vsebino tudi z jezikoslovnega vidika. Rekla bi, da je našemu uredniku prioriteta »dobra zgodba«. Bo prej spregledal kakšne jezikovne nepravilnosti kot pa slabo oziroma nezanimivo vsebino.

Da, vpliva. Odvisno je od urednika, koliko je sam občutljiv na te zadeve, koliko poudarka temu daje, kakšen odnos ima do lektorja nasploh.

Glede na to, da so z lektoriranjem povezani dodatni stroški, menim, da ima uredniška politika velik vpliv. Naša radijska postaja se financira izključno z oglaševalci. Urednik daje prednost programskim vsebinam, ki prinašajo poslušnost.

---

²⁰ Na to vprašanje je odgovorilo 17 od skupno 35 anketirancev.

²¹ 7/10 anketirancev opravlja svoje delo na nacionalnih radiih.

²² Vseh 5 anketirancev je z nekomercialnih radijskih postaj.

5.5 GLAVNE UGOTOVITVE RAZISKAVE

5.5.1 Potrditev oz. ovržba hipotez

Magistrska naloga izhaja iz kvalitativne raziskave poklicnega sobivanja novinarjev in lektorjev, ki sta jo v uredništvih šestih slovenskih medijih opravili Logar Berginc in Červ. Raziskavo, ki je bila narejena na tiskanih medijih, sem želela opraviti še na radijskih postajah, zato je v magistrski nalogi najti veliko vzporednic. Zaradi specifičnosti radia kot medija sem v raziskavo dodala še nekaj svojih elementov.

V nadaljevanju bom na osnovi teorije in izvedenega anketnega vprašalnika poiskala vzporednice in morebitne razlike med teorijo in prakso ter predstavila glavne ugotovitve. Uvodoma sem želela raziskati, ali imajo lektorja tudi na nekomercialnih radijskih postajah in kako nadomestijo morebitno odsotnost, če je to potrebno.

Hipoteza 1:

Na nekomercialnih (lokalnih, regionalnih in javnih) radijskih postajah za jezikovno pravilnost skrbijo lektorji, na komercialnih radijih pa lektorjev ni oziroma njihovo vlogo prevzemajo novinarji sami.

Anketa je to hipotezo le delno potrdila, saj na nekaterih komercialnih radijskih postajah lektorje, ki skrbijo za brezhiben jezik, imajo. Gre za radio Rogla, kjer imajo lektorje, ker imajo skupno uredništvo z lokalnim časopisom Konjiške novice, lektorja pa imajo tudi na radiu Brezje). Ravno nasprotno s pričakovanji so brez lektorja tudi nekatere nekomercialne radijske postaje (Radio Velenje, Triglav in Koroški radio). Potrdilo se je, da so na javnih radijskih postajah zaposleni lektorji, ki skrbijo za jezikovno pravilnost besedil. Poklicna merila in načela novinarske etike na nacionalnem radiu so namreč dosledna uporaba slovenskega knjižnega jezika ali knjižnega jezika narodne skupnosti. Podobno je na lokalnih in regionalnih radijskih postajah (t. i. Združenje radijskih postaj), ki imajo po Zakonu o medijih status posebnega pomena.²³

Na komercialnih radijih in tudi nekaterih nekomercialnih radijskih postajah, kjer lektorja ni, novinarji uporabljajo različne jezikovne vire. Največkrat so to Slovenski pravopis, Slovenska zborna izreka, SSKJ in Slovenska slovnica. Na Radiu Velenje (nekomercialna radijska postaja) so navedli, da si pomagajo z Besano. Novinarji se za pomoč obračajo tudi na svoje sodelavce, ki imajo ustrezno izobrazbo (sicer pa ne opravljajo lektorskega dela). Razlika med

---

²³ Po Zakonu o mediji lahko imajo status lokalnih in regionalnih radijskih postaj tudi komercialne radijske postaje (vendar te niso vključene v Združenje radijskih postaj).

komercialnimi in nekomercialnimi radijskimi postajami je v te, da se slednje podrejajo prostemu trgu, saj je njihov glavni vir financiranja oglaševanje. Prvovrstno torej poskrbijo za oglaševalce, zanemarjajo pa kakovostne programske vsebine in skrb za pravilno slovenščino, ki bi jim pomenila odvečen finančni izdatek.

Hipoteza 2:

Sodelovanje med lektorji in novinarji je odvisno od razumevanja lastnega dela in dela lektorjev/novinarjev.

Predpostavka, da je sodelovanje med lektorji in novinarji odvisno od razumevanja lastnega dela in dela lektorjev/novinarjev, se je izkazala za resnično. Anketna raziskava je to hipotezo potrdila. Novinarji, ki menijo, da morajo obvladati tudi slovnico, saj so lektorji samo za podrobnosti, v določeni meri sodelujejo z lektorji. So precej samozavestni glede svojega jezikovnega znanja, glede morebitnih nejasnosti pa se radi posvetujejo z lektorji. Najpogostejše dileme so vezane predvsem na spremembe v jeziku, zaradi katerih prihaja do spreminjanja obstoječe jezikovne norme. Lektorje razumejo kot jezikovne svetovalce, ki argumentirajo napake. Tako Bizjakova (2001) kot Verovnikova (2005) podpirata takšno sodelovanje, saj po njunem mnenju pripomore k dvigu pismenosti. Do medsebojnega sodelovanja tako pride, ker novinarji lektorje razumejo kot nepogrešljivi del novinarstva, brez katerih ni novinarskega prispevka. Približno polovica novinarjev pa vztraja v prepričanju, da so odgovorni le za vsebinski del, tako jezikovno plat prepuščajo lektorjem. Ti v manjši meri uporabijo njihovo pomoč, saj se primarno posvečajo vsebini, slovnico pa v celoti prepustijo lektorjem. Taki novinarji se ne soočajo z jezikovnimi zagatami, saj so popolnoma osredotočeni na sporočilnost besedila. Do »sodelovanja« oziroma stika med lektorji in novinarji pa nemalokrat prihaja tudi zaradi sporov. Večina novinarjev je namreč zelo občutljivih na poseganje v svoj stil pisanja. Ne strinjajo se s posegi v besedilo tam, kjer to ni nujno. Njihovo predstavo o lektorju bi lahko poenotila z Virkovo (v Bratož 2011) opredelitvijo idealnega lektorja, ki »razume sporočilo in stil besedila, sploh vse jezikovne registre besedila«.

Hipoteza 3:

Sodelovanje med lektorji in novinarji je odvisno od jezikovnega znanja novinarjev. Slabše kot je jezikovno znanje novinarjev, pogostejše je sodelovanje z lektorji.

V tretji hipotezi sem predpostavila, da je sodelovanje med lektorji in novinarji odvisno predvsem od jezikovnega znanja slednjih, kar pa je anketa le deloma potrdila. Dobra polovica

novinarjev (55 %) je namreč navedla, da jim študij ni dal dovolj jezikovnega znanja. Dve tretjini teh nista pridobili novinarske oziroma družboslovne izobrazbe, medtem ko je ostala tretjina diplomirala iz novinarstva ali iz slovenistike. 45 % sodelujočih novinarjev (vsi z družboslovno izobrazbo) je odgovorilo, da je študij bil pomemben dejavnik pri pridobivanju jezikovnega znanja, pomembno pa je tudi sledenje novim smernicam v jeziku in jezikoslovju. Z lektorji največ sodelujejo prav tisti novinarji, katerih jezikovno znanje (po lastni oceni) je zelo dobro oziroma brezhibno. Trikrat na teden ali pogosteje z lektorji sodelujeta dva novinarja, ki imata novinarsko izobrazbo in po svoji oceni odlično jezikovno znanje. Takšno ravnanje bi pripisala predvsem odgovornosti in zavedanju, da je slovenščina živ jezik, ki se hitro spreminja. Lektorja razumeta predvsem kot jezikovnega svetovalca, ki pomaga pri zahtevnejših jezikovnih vprašanjih ali pri dilemah. Dvakrat na teden z lektorji sodeluje 8 novinarjev, od tega jih 7 nima ustreznega jezikovnega znanja. Pri takšnih novinarjih pogosteje prihaja do jezikovnih zagat. Tukaj pride v poštev tudi »mehansko« lektoriranje v smislu popravljanja nespornih jezikovnih napak, ne le avtorjevega neposrečenega stila pisanja. Enkrat na teden ali redkeje z lektorji sodeluje kar 63 % oz. 17 novinarjev. 7 jih je prepričanih v svoje jezikovno znanje, medtem ko se 5 novinarjev zaveda, da slovnično niso dovolj podkovani. 5 novinarjev pa v radijski hiši lektorja nima. Ti za pomoč ali svetovanje občasno vprašajo sodelavce, ki imajo slovenistično izobrazbo. Vsi novinarji (razen enega) so starejši od 35 let in se s tem poklicem ukvarjajo že več kot deset let, kar jim, sodeč po redkem sodelovanju z lektorji, daje samozavest, da so s svojimi izkušnjami dovolj kompetentni tako za vsebinski kot jezikovni del besedila.

Hipoteza 4:

Sodelovanje med lektorji in novinarji je odvisno od uredniške politike radijske postaje.

Po rezultatih ankete lahko to hipotezo potrdim. Uredniška politika – če jo najprej zvedem samo na finančni del – na komercialnih radijskih postajah še posebej vpliva na lektoriranje. Glavni vir prihodkov so namreč oglaševalci, katerih glavno zanimanje je čim večja poslušnost radijske postaje. Jezikovna pravilnost pa žal ne prinaša večje poslušnosti, prinaša pa večje finančne izdatke, zato se mnogi uredniki odločajo za krčenje stroškov prav na tem področju. Na lektoriranje v veliki meri vpliva tudi osebni značaj urednika. Koliko poudarka daje jezikovni pravilnosti in ustreznosti, je odvisno od njegove jezikovne občutljivosti.

Iz anket lahko razberemo, da se na nacionalnem radiu, kjer so novinarji dolžni uporabljati slovenski knjižni jezik ali knjižni jezik narodne skupnosti, uredniki zavedajo svojih dolžnosti

in odgovornosti do jezika, tako da so odprti do novosti, ki se dogajajo na jezikovnem področju. Še vedno pa se največji poudarek daje vsebini.

5.5.2 Komentar ankete

Raziskavo, izvedeno z anketnim vprašalnikom, je omejevalo precej dejavnikov. Sogovorniki so bili precej kratki oziroma jedrnati, kar pripisujem konkretno zastavljenim vprašanjem in pomanjkanju časa v delovnem procesu. Težave so se pojavljale tudi pri iskanju stikov, saj vse radijske postaje niso imele svoje spletne strani in sem lahko prišla le do splošnih stikov, s čimer se je možnost za izpolnjene ankete zmanjšala. Prednost moje raziskave je bila v tem, da mi ni bilo treba izbirati vzorca, saj sem v raziskavo zaradi majhnega števila vključila vse radijske postaje. Kljub majhnemu deležu izpolnjenih anket sem dobila odgovore prav z vseh vrst radijskih postaj (javnih, študentskih, komercialnih in nekomercialnih), kar mi je olajšalo nadaljnjo analizo. Zaradi le 29-% odziva anketirancev ne morem z gotovostjo trditi, da rezultati odsevajo dejansko sliko sodelovanja med lektorji in novinarji, so pa ugotovitve lahko temelj nadaljnjim raziskavam.

6 SKLEP

Slovenski knjižni jezik se je po Tivadarju (2008) vseskozi razvijal v povezavi z mediji, tako pisnimi kot govorjenimi. Erjavčeva (1999) poudarja, da je jezik že od nekdaj najpomembnejše izrazno in oblikovno sredstvo množičnega komuniciranja. Ta se spreminja sočasno in raznočasno, vse spremembe v jeziku pa postajajo regularne šele po nekem obdobju (Vidovič Muha 2010). Na preoblikovanje knjižnojezikovne norme vplivajo tudi lektorji, ki posamezne jezikovnorazvojne težnje obravnavajo kot odklone od jezikovne norme in jih preganjajo, s tem pa usmerjajo knjižnojezikovni razvoj (Bizjak 2011).

Značilnosti lektorja slikovito povzame Zabukovec (2012), ki pravi, da mora biti lektor slovnično dobro podkovan, razgledan ter kulturološko in jezikovno dovolj prožen. Ker radio in televizija prevzemata velik delež jezikovnokulturne vzgoje in izobraževanja, imajo lektorji zelo veliko odgovornost pri jezikovni plati. Ključno je, da pisno predlogo pripravijo tako, da ta zveni čim bolj naravno. Radijska zgodba mora biti jasna v prvem hipu, zato mora lektor prestrukturirati besedilo tako, da ni podredij in vrinjenih stavkov. Po Podbevškovi (1997) sta poznavanje zakonitosti govornega jezika in pretvarjanje pisnega v govorni kod nujna pogoja za uspešno lektorsko delo.

Ključ do uspeha pa je tudi v sodelovanju med lektorji in novinarji na radijskih postajah. Verovnikova (2005) je prepričana, da bi moral lektor s piscem sodelovati in mu argumentirati svoje popravke. Sicer pa lahko od lektorja pričakujemo bodisi zavezanost normi, upoštevanje avtorjevega stila pisanja ali samovoljno popravljanje besedila v skladu s svojimi pričakovanji. Pogoj za intenzivnejše sodelovanje pa je po raziskavi, ki sta jo opravili Logar Berginc in Červ (2009), tudi skupni delovni prostor in vsaj delna prikritost njihovega delovnega časa. Ugotavljata še, da je sodelovanje toliko bolj intenzivno, če so uredništva manjša, centralizirano organizirana, saj tako lahko pride do bolj konstruktivnega sodelovanja.

Anketa izvedena na 18 radijskih postajah med 27 novinarji in 8 lektorji, je pokazala, da je sodelovanje med lektorji in novinarji ter intenzivnost odnosov med njima, odvisna od več dejavnikov. Izkazalo se je, da najbolj pogosto z lektorji sodelujejo prav tisti novinarji, katerih jezikovno znanje je brezhibno, kar je po mojih sklepanjih posledica odgovornosti in zavedanja, da se slovenščina kot živ jezik hitro spreminja. Novinarji brez ustreznega jezikovnega znanja lektorje pogosteje zavračajo. Lektorji tem novinarjem popravljajo tudi osnovne slovnične napake in ne le »neposrečenega« stila pisanja. Več kot polovica novinarjev, ki so izpolnili anketo, z lektorji sploh ne sodeluje oziroma pride v stik z njimi

redko, večinoma enkrat na teden. Prepričanost v lastno jezikovne znanje izhaja iz dolgoletnih delovnih izkušenj ali iz teoretične osnove, ki so jo pridobili na fakulteti.

Veliko vlogo pri medsebojnem komuniciranju igra tudi razumevanje lastnega dela. Izkazalo se je, da so na sodelovanje najbolj pripravljeni tisti novinarji, ki lektorje razumejo kot nepogrešljivi del novinarstva.

Večina novinarjev je kljub vsemu zelo občutljivih na poseganje v stil pisanja. Trn v peti so še posebej strokovna besedila, pri katerih je pogosta terminologija. Lektorji nemalokrat popravljajo oziroma zamenjujejo prevzete besede, ki jih novinarji namerno uporabljajo in so del njihovega stila pisanja. V tem primeru je še toliko bolj pomembno sodelovanje med obema stranema v izogib subjektivizmu ene ali druge strani. Največkrat do sodelovanja in iskanja skupnih rešitev ne pride zaradi vnetih strasti. Lektorji so pogosto v precepu, ali naj upoštevajo avtorjev slog ali naj besedilo popravijo tako, da ga bo razumela čim širša množica poslušalcev in ne samo tisti, ki že dlje časa spremljajo novinarjeva besedila. Po Vidrfihovi obstajajo takšni lektorji, ki zaradi avtorjevega ugleda ne popravijo skoraj ničesar, medtem ko so na drugi strani lektorji, ki popravljajo kar vse povprek. Obstajajo pa tudi tako imenovani idealni lektorji, ki se poglobijo v besedilo in njegov stil.

Kot sem predvidevala, ima uredniška politika na lektoriranje še poseben vpliv prav na komercialnih radijskih postajah, kjer so glavni vir prihodkov oglaševalci, ki jih zanima čim višja poslušanost. Poslušanost pa ni pogojena z jezikovno pravilnostjo, zato je pogosto krčenje stroškov prav pri jeziku. Seveda pa sta tukaj pomembni tudi jezikovna občutljivost urednika in njegova zaznava vloge jezika na radiu. Tako se je potrdila hipoteza, da na komercialnih radijskih postajah nimajo lektorja, zato morajo njihovo vlogo prevzeti novinarji. Povsem drugače je na javnem radiu, kjer so uredniki in novinarji dolžni dosledno uporabljati slovenski knjižni jezik oziroma knjižni jezik narodne skupnosti. Urednik kot odgovorna oseba tako dnevno sprejema odločitve na vsebinski in jezikovni ravni.

Zaključim lahko, da je delo novinarjev in lektorjev na radijskih postajah tesno povezano, saj si brez jezikovne brezhibnosti ne moremo predstavljati kakovostnega novinarskega prispevka. Vsekakor se strinjam z Verovnikovo (2005), da je vredno težiti k temu, da bi lektorji postali le jezikovni svetovalci, ki bi novinarje usmerjali in jim pomagali pri spremembah v jeziku. Tako se novinarji ne bi opirali na dejstvo, da njihovo besedilo pregledujejo lektorji ter si zato lahko privoščijo tudi tipkarske in osnovne slovnične napake.

7 LITERATURA

Bajec, Anton. 1960. O purizmu in puristih. *Jezik in slovstvo* 5 (5): 129–134.

Bašić Hrvatin, Sandra. 2002. *Državni ali javni servis: perspektive javne radiotelevizije v Sloveniji*. Ljubljana: Mirovni inštitut.

Breznik, Anton. 1982. *Jezikoslovne razprave*. Ljubljana: Slovenska matica.

Bizjak, Andreja. 2011. Vpliv profesionalizacije lektorske stroke na slovensko. *Lektorsko društvo Slovenije*. Dostopno prek: <http://www.lektorsko-drustvo.si/predavanja/povzetki-predavanj.html> (28. januar 2012).

Bratož, Igor. 2011. Jezikovno popravljanje besedil. *Lektorsko društvo Slovenije*. Dostopno prek: <http://www.lektorsko-drustvo.si/predavanja/povzetki-predavanj.html> (28. januar 2012).

Brojan, Matjaž. 1999. *Začetki radia na Slovenskem*. Ljubljana: Modrijan.

Cencič, Majda. 2009. *Kako poteka pedagoško raziskovanje: Primer kvantitativne empirične neeksperimentalne raziskave*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Cilenšek, Milan. 1987. Položaj lektorja pri dnevniku. *Jezik in slovstvo* 33 (3): 65–68.

Červ, Gaja in Nataša Logar Berginc. 2009. Novinarji in lektorji: v slogi je moč? *Teorija in praksa* 46(6): 748–769.

Dular, Janez. 1986. Lektoriranje in jezikovna kultura V *XXII. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, ur. Ada Vidovič Muha, 61–78. Ljubljana: Oddelek za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete.

--- 1988. Med jezikovno politiko in jezikovno kulturo V *XXIV. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, ur. Breda Pogorelec, 31–48. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

--- 2001. *Zgodovinski pregled*. Dostopno prek: http://www.vlada.si/si/o_sloveniji/slovenscina/zgodovinski_pregled/ (28. januar 2012).

Erjavec, Tomaž. 2009. Odprtost jezikovnih virov za slovenščino V *Infrastruktura slovenščine in slovenistike* ur. Marko Stabej, 115–121. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Erjavec, Karmen. 1999. *Novinarska kakovost*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Gerečnik, Jože. 2003. Lektorji niso družbeno škodljivi. *Sodobnost* 67 (3): 349–351.

Golčar, Bojan. 2003. *Prvi koraki v radijsko ustvarjanje*. Maribor: Mariborski radio Študent.

Gorjanc, Vojko. 2002. Jezikovna infrastruktura: kje je tu slovenščina? V *Zbornik predavanj/38. seminar slovenskega jezika, literature in kulture* ur. Boža Krakar Vogel, 257–270. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete.

Gradišnik, Janez. 1975. O normi v knjižnem jeziku. *Jezik in slovstvo* 20 (5): 122–130.

--- 1981. *Še znamo slovensko?* Celje: Mohorjeva družba.

Gruden, Lučka. 2001. *V zvočnem laboratoriju*. Maribor: Obzorja.

Esser, Frank. 1998. Editorial Structures and Work Principles in British and German Newsrooms. *European Journal of Communication* 13 (3): 375–405.

Kalin Golob, Monika. 1996. *Jezikovna kultura in jezikovni kotički*. Ljubljana: Jutro.

--- 2001. *Jezikovne reže*. Ljubljana: GV revije.

--- 2003. *Jezikovna kultura, jezikovno načrtovanje in evropsko združevanje*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete.

--- 2008. *Jezikovnokulturni pristop h knjižni slovenščini*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Kalin Golob, Monika in Alenka Jelovšek. 2009. Jezik medijev kot odsev družbeno-političnega in jezikovnokulturnega položaja v nekem obdobju. *Teorija in praksa* 46 (6).

Dostopno prek: http://dk.fdv.uni-lj.si/db/pdfs/tip20096_Kalin-Golob_Jelovsek.pdf (28. januar 2012).

Kaluža, Ludvik. 1977. Govor na Radiu Ljubljana. *Jezik in slovstvo* 23 (2): 21–49.

Kassel, Carl in Rosenbaum, M. D.. 1992. *Writting news for radio*. V Marcus D. Rosenbaum in John Diges (ur.): *Sound reporting*. 65-81. Dubuque., Iowa: Kendall/Hunt Publishing Company. 65-66, 76.

Korošec, Tomo in Janez, Dular. 1994. *Jezikovna kultura in jezikovna politika. Slovenski jezik 4*. Maribor: Obzorja.

Kosem, Mojca. 2006. *Neobetavna prihodnost nekomercialnih radijskih postaj v Posavju*. Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska/pdfs/kosem-mojca.pdf> (1. februar 2012).

Krek, Simon. 2003. Jezikovni priročniki in novi mediji. *Jezik in slovstvo* 48 (3-4): 29–46.

Lektorsko društvo Slovenije. Dostopno prek: <http://www.lektorsko-drustvo.si/na%C5%A1a-zgodba.html> (26. januar 2012).

Lektor/lektorica: Identifikacija poklica. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/ncips/cips/opisi_poklicev/opis_poklica?Kljuc=854&Filter= (27. januar 2012).

Lenarčič, Simon. 2009. *Bo kdo ustavil in popravil lektorski aparat?* Dostopno prek: http://www2.arnes.si/~slenar6/o_lektoriranju_1a.html (27. januar 2012).

Logar Berginc, Nataša in Tina Verovnik. 2001. Normativnost slovenskih jezikovnih priročnikov v lektorjevih rokah. *Slavistična revija* 49 (4): 359–374.

Majdič, Viktor. 2003. *Pogledi na jezik: razprave in članki o slovenskem jeziku*. Ljubljana: Debora.

Mlinar, Zdravko. 2006. Slovenski jezik in jezikovna politika kot družboslovni izziv kontekst, udeleženci in vrednote: spoznavni in akcijski vidiki. *Teorija in praksa* 43 (5–6): 631–657.

Orel, Irena. 2010. Normativnost osrednjega knjižnega jezika od 16. do 19. stoletja. *Slavistična revija* 58 (1): 29–43.

Oseli, Petra. 2001. Ima tretji radijski sektor v Sloveniji prihodnost?. *Medijska preža*. Dostopno prek: <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/12/radio/> (21. december 2012).

Peserl, Metka. 2003. Lektor: babica pri porodu? *Sodobnost* 67 (3): 352–353.

Petr, Jan. 1966. Vprašanje jezikovne kulture na Slovenskem. *Jezik in slovstvo* 11 (6): 201–204.

Pirc, Tatjana. 2005. *Radio: zakaj te imamo radi*. Ljubljana: Modrijan.

Pivec, Polona. 2003. Pragmatične pretvorbe v radijskem sporočanju. Magistrsko delo. Ljubljana: FDV.

Podbevšek, Katja. 1997/98. Lektoriranje govornega (gledališkega) besedila. *Jezik in slovstvo XLIII* (3): 79–87.

Podbevšek, Katarina. 1995. Interpretativno branje kot del učiteljevega govornega nastopa. Dostopno prek: <http://www.ff.uni-lj.si/publikacije/jis/lat1/040/34c03.htm> (22. december 2012).

Pogačnik, Jože. 1993. Kriza jezika je kriza identitete. *Sodobnost* 41 (3–4): 256–258.

Pogorelec, Breda. 2003. Slovenski knjižni jezik – norma in življenje V *Slovenski knjižni jezik – aktualna vprašanja in zgodovinske izkušnje*, ur. Ada Vidovič Muha, 203–208. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete.

Rotar, Janez. 2000. *Naš jezik danes*. Grosuplje: Mondena.

Sagadin, Janez. 1993. *Poglavja iz metodologije pedagoškega raziskovanja*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.

Sajovic, Tomaž. 2003. Ideologija in slovenski knjižni jezik V *Slovenski knjižni jezik – aktualna vprašanja in zgodovinske izkušnje*, ur. Ada Vidovič Muha, 271–282. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete.

STA. 2011. *Zanimanje za učenje slovenščine je vse večje*. Dostopno prek:

<http://www.mladina.si/107929/zanimanje-za-ucenje-slovenscine-je-vse-vecje/> (28. januar 2012).

Stabej, Marko. 2003. Bo en jezik dovolj? Večjezičnost v enojezičnosti V *Slovenski knjižni jezik – aktualna vprašanja in zgodovinske izkušnje*, ur. Ada Vidovič Muha, 51–70. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete.

--- 2010. *Jezik v kotu – ali jezikovni kotichek?* Dostopno prek: <http://ms.sta.si/2010/09/jezik-v-kotu-%E2%80%93-ali-jezikovni-koticek/> (28. januar 2012).

Standardna klasifikacija poklicev. Dostopno prek:

http://www.stat.si/klasje/kodirni_a.aspx?cvn=1182 (28. januar 2012).

Škarić, Ivo. 1999. *V iskanju izgubljenega govora*. Ljubljana: Šola retorike.

Tivadar, Hotimir. 2008. Pravorečje, knjižni jezik in mediji V *Slovenski jezik, kultura, literatura in mediji: zbornik predavanj / 44. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, ur. Mateja Pezdirč Bartol, 24–35. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete.

--- 2010. Normativni vidik slovenščine v 3. tisočletju – knjižna slovenščina med realnostjo in idealnostjo. *Slavistična revija* 58 (1): 105–116.

Tivadar, Hotimir in Peter Jurgec. 2003. Podoba govorjenega slovenskega knjižnega jezika v slovenskem pravopisu 2001. *Slavistična revija* 51 (2): 203–220.

Tivadar, Hotimir. 2004. *Podoba in funkcija govorjenega knjižnega jezika glede na neknjižne zvrsti*. Dostopno prek: <http://www.centerslo.net/files/File/simpozij/sim22/Tivadar.pdf> (22. december 2012).

Tomažič, Agata. 2011. *Poklic: lektor slovenskega jezika*. Dostopno prek:

<http://www.pogledi.si/clanek/poklic-lektor-slovenskega-jezika> (28. januar 2012).

Toporišič, Jože. 1992. *Slovenski jezik in sporočanje 2*. Maribor: Obzorja.

--- 1997. *Slovenski jezik in sporočanje 2*. Maribor: Obzorja.

--- 2011a. Jezikovne travme govorcev slovenščine. Dostopno prek: <http://www.pogledi.si/druzba/jezikovne-travme-govorcev-slovenscine> (28. januar 2012).

Urbančič, Boris. 1987. *O jezikovni kulturi*. Ljubljana: Delavska enotnost.

Valh Lopert, Alenka. 2006. Skladenjski elementi govornega jezika v jutranjem programu komercialnega radia. *Jezikoslovni zapiski* 12 (2): 51–62.

--- 2008. Prevezeto besedje v jeziku komercialne radijske postaje. *Jezikoslovni zapiski* 14 (1): 123–137.

--- 2009. Nacionalni in komercialni radio – jezikoslovčev pogled na radijski jezik. *Teorija in praksa* 46 (6): 770–784.

Verovnik, Tina. 2005. *Jezikovni obronki*. Ljubljana: GV založba.

--- 2005a. Sodobni slovenski jezik med rabo, normo in kodifikacijo V *Uvod v novinarske študije*, ur. Melita Poler Kovačič in Karmen Erjavec, 110–133. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

--- 2009. Specifike jezikovnih izbir novinarjev v radijskih novinarskih dvogovornih žanrih. *Teorija in praksa* 46 (6): 785–801.

Vidovič Muha, Ada. 1998. Razvojne prvine normativnosti slovenskega knjižnega jezika V *Slovenski jezik*, ur. Ada Vidovič Muha, 19–45. Opole: Uniwersytet Opolski, Instytut Filologii Polskiej.

Vidrŕih, Nives. Lektor, bodi tenkočuten in nepristranski! *Lektorsko društvo Slovenije*. Dostopno prek: <http://www.lektorsko-drustvo.si/predavanja/predavanja.html> (28. januar 2012).

Vintar, Špela. 2003. Kaj izvira iz jezikovnih virov. *Jezik in slovstvo* 48 (3-4): 77–88.

Vitez, Primož. 2009. Lektoriranje in odgovornost V *Infrastruktura slovenščine in slovenistike*, ur. Matej Stabej, 393–399. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Vobič, Igor. 2009. Konvergenca v novinarstvu: integracija uredništev v časopisnih hišah Delo in Žurnal. *Medijska preža* 34 (35): 53–55.

Vute, Danilo. 1997. *Vloga lokalne nekomercialne radijske postaje v Sloveniji*. Diplomsko delo. Ljubljana: Danilo Vute.

Weiss, Peter. 2009. Slovensko pravopsije in korpusi V *Infrastruktura slovenščine in slovenistike* ur. Marko Stabej, 409–412. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Zabukovec, Dušanka. Na istem bregu. *Lektorsko društvo Slovenije*. Dostopno prek: <http://www.lektorsko-drustvo.si/predavanja/predavanja.html> (28. januar 2012).

Zakon o javni rabi slovenščine (ZJRS). Ur. l. RS 86/2004. Dostopno prek: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r04/predpis_ZAKO3924.html (28. januar 2012).

Zakon o medijih (ZMed-UPB1). Ur. l. RS 110/2006. Dostopno prek: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r05/predpis_ZAKO4955.html (28. januar 2012).

Zemljarič Miklavčič, Jana. 2008. *Govorni korpusi*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Zgrabljic, Nada. 2007. Radio: mit i informacija, dijalog i Demokracija. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Zlobec, Ciril. 2011. Zakaj je tako pomembno, da ne zanemarimo maternega jezika. *Lektorsko društvo Slovenije*. Dostopno prek: <http://www.lektorsko-drustvo.si/predavanja/povzetki-predavanj.html> (28. januar 2012).

Žagar Karer, Mojca. 2011. Terminologija in lektoriranje. *Lektorsko društvo Slovenije*. Dostopno prek: <http://www.lektorsko-drustvo.si/predavanja/povzetki-predavanj.html> (28. januar 2012).

Žaucer, Rok in Franc Marušič. 2009. Jezikovno svetovanje, praksa in ideali V *Infrastruktura slovenščine in slovenistike*, ur. Marko Stabej, 449–456. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

8 PRILOGA

PRILOGA: Seznam slovenskih radijskih postaj

Radijske postaje, ki oddajajo preko zemeljskih oddajnikov

Naziv	Frekvenca	Spletna stran
1TR (En-Te-Er)	91,1 MHz in 107,1 MHz	
Alpski val	88,3 MHz in 105,1 MHz	[1]
Europa 05	87,6 MHz	[2]
Koroški Radio	97,2 MHz	[3]
Mariborski Radio Študent - Marš	95,9 MHz	[4]
Moj Radio	107,0 MHz in 102,6 MHz	[5]
Monošter	106,6 MHz	
Onda Blu <u>Radio Capodistria</u>	97,7 MHz in 103,1 MHz	[6]
Pomurski Madžarski Radio - Muravidéki Magyar Rádió	87,6 MHz	[7]
<u>Radio 1</u>	Krvavec: 88,4 MHz, Ljubljana: 107,9 MHz, Maribor: 107,9 MHz, Celje: 97,7 MHz, Velenje: 102,5 MHz, Nova Gorica: 90,6 MHz in 99,1 MHz, Koper: 97,3 MHz, Novo mesto: 87,6 MHz, Krško: 105,0 MHz, Črnomelj: 89,5 MHz, Izola: 93,4 MHz, Portorož: 88,3 MHz in 100,1 MHz, Piran: 100,1 MHz Sežana: 101,7 MHz in 90,3 MHz, Kozina: 101,7 MHz, Cerknica: 100,4 MHz, Krim: 90,6 MHz, Ribnica: 89,8 MHz, Litija: 89,7 MHz, Vrh Trebnje: 88,9 MHz, Radlje ob Dravi: 95,9 MHz in 89,5 MHz, Ribnica na Pohorju: 93,5 MHz, Slovenske Konjice: 97,4 MHz	[8]
Radio 94	104,1 MHz, 100,2 MHz, 97,8 MHz, 98,2 MHz, 102,6 MHz	[9]
<u>Radio Aktual</u>	104,8 MHz (Štajerska), 100,2 MHz in 101,2 MHz (Osrednja Slovenija in Gorenjska), 103 MHz (Dolenjska, Posavje in Bela Krajina), 102,4 MHz (Hrvatini nad Koprom), 102,8 MHz (Šentjane nad Piranom, Portorožem), 100,8 MHz (Belveder nad Izolo), 98,4 MHz (Piran), 92,6 (Marina Portorož)	[10]
Radio Alfa	107,8 MHz in 103,2 MHz	[11]
<u>Radio Antena Ljubljana</u>	105,2 MHz, 96,8 MHz	[12]
<u>Radio Antena Gorenjska</u>	98,3 MHz, 94,4 MHz, 94,7 MHz, 93,3 MHz, 98,5 MHz	[13]

<u>Radio Antena Štajerska</u>	94,4 MHz (MB), 91,6 MHz (VE), 87,8 MHz (CE)	[14]
Radio Brezje	90,8 MHz	[15]
<u>Radio Capris</u>	91,7 MHz, 95,6 MHz, 105,1 MHz, 106,2 MHz, 106,3 MHz, 107,9 MHz	[16]
<u>Radio Celje</u>	95,1 MHz, 100,3 MHz, 95,6 MHz, 90,6 MHz	[17]
Radio Celjski val	99,3 MHz	
<u>Radio Center</u>	102,4 (LJ) in 103,7 MHz (MB)	[18]
<u>Radio City</u>	100,6 MHz (Maribor) 100,8 MHz (CE) in 99,5 MHz (Ljubljana)	[19]
Radio Ekspres (nekd. Radio Gama MM)	106,4 MHz	[20]
Radio Gorenc	93,8 MHz in 95,1 MHz	[21]
<u>Radio Hit</u>	95,6 MHz, 104,5 MHz, 107,0 MHz, 87,9 MHz, 90,2 MHz, 102,8 MHz	[22]
<u>Radio Koper</u>	92,3 MHz, 104,3 MHz, 100,6 MHz, 88,6 MHz, 100,3 MHz, 107,6 MHz, 102,1 MHz	[23]
<u>Radio Kranj</u>	97,3 MHz	[24]
Radio Krka	106,6 MHz	[25]
<u>Radio Kum</u>	98,1 MHz	[26]
Radio Laser Slovenj Gradec	105,2 MHz	[27]
Radio S	92,6 MHz	[28]
<u>Radio Maribor</u>	90,4 MHz in 93,1 MHz	[29]
Radio Maxi - Prleški val	90,0 MHz, 95,7 MHz, 98,7 MHz, 107,7 MHz	[30]
<u>Radio Murski val</u>	94,6 MHz in 105,7 MHz	[31]
Radio Net FM	100,2 MHz	[32]
Radio Odmev	106,2 MHz, 97,2 MHz, 99,5 MHz, 103,7 MHz	[33]
Radio Ognjišče	Krvavec: 104,5 MHz, Boč: 107,3 MHz, Kum: 105,9 MHz, Sveta gora - Skalnica: 107,5 MHz, Ilirska Bistrica: 97,3 MHz, Kalvarija - Maribor: 104,5 MHz, Lož: 96,8 MHz, Radlje ob Dravi: 96,5 MHz, Ravne - Koroška: 95,7 MHz, Dornberk: 93,2 MHz, Tomaj: 93,2 MHz, Tinjan: 91,2 MHz, Koper: 88,9 MHz, Tolmin: 91,2 MHz, Beli Križ: 99,7 MHz, Črnomelj: 92,8 MHz, Murska Sobota: 91,8 MHz, Gornja Radgona: 105,9 MHz, Planina - Ajdovščina: 91,2 MHz, Kranjska Gora:	[34]

	102,3 MHz, Postojna: 89,1 MHz, Mozirje: 105,9 MHz, Novo mesto: 98,3 MHz, Krško: 107,3 MHz, Ljubljana: 104,8 MHz	
Radio Pohorje	101,3 MHz	[35]
Radio Prlek	88,9 MHz	[36]
Radio Ptuj	89,8 MHz, 98,2 MHz, 104,3 MHz	[37]
Radio Radio	98,7 MHz	
Radio Robin	100 MHz in 99,5 MHz	[38]
Radio Rogla	101,8 MHz in 89,4 MHz	[39]
Radio Romic	97,6 MHz	[40]
Radio S	92,6 MHz	[41]
Radio Salomon	87,8 MHz in 101,6 MHz	[42]
<u>Radio Slovenia International</u>	102,8 MHz, 100,8 MHz, 101,3 MHz, 93,4 MHz, 100,4 MHz, 98,9 MHz, 91,1 MHz, 96,7 MHz, 107,7 MHz	[43]
<u>Radio Slovenija</u> , prvi program - A1	89,5 MHz, 92,0 MHz, 92,7 MHz, 95,7 MHz, 90,8 MHz, 89,0 MHz, 96,0 MHz, 90,0 MHz, 90,8 MHz, 87,7 MHz, 89,8 MHz, 89,6 MHz, 94,7 MHz, 88,0 MHz, 91,8 MHz, 90,8 MHz, 94,1 MHz, 87,6 MHz, 92,9 MHz, 90,9 MHz, 100,1 MHz, 90,0 MHz, 88,5 MHz, 88,6 MHz, 89,3 MHz, 89,3 MHz, 90,9 MHz, 89,1 MHz, 92,6 MHz, 90,0 MHz, 96,9 MHz, 93,7 MHz, 90,0 MHz	[44]
<u>Radio Slovenija</u> , drugi program - VAL 202	96,3 MHz, 94,1 MHz, 96,2 MHz, 97,6 MHz, 87,8 MHz, 96,5 MHz, 98,9 MHz, 93,5 MHz, 87,7 MHz, 88,9 MHz, 97,2 MHz, 91,6 MHz, 92,6 MHz, 96,3 MHz, 96,9 MHz, 93,5 MHz, 98,9 MHz, 87,8 MHz, 99,9 MHz, 94,7 MHz, 95,3 MHz, 96,3 MHz, 96,3 MHz, 104,0 MHz, 92,4 MHz, 96,9 MHz, 94,0 MHz, 92,4 MHz, 94,6 MHz, 97,6 MHz	[45]
<u>Radio Slovenija</u> , tretji program - ARS	96,1 MHz, 101,5 MHz, 102,5 MHz, 99,0 MHz, 94,7 MHz, 92,3 MHz, 93,8 MHz, 96,5 MHz, 102,0 MHz, 103,9 MHz, 96,2 MHz, 105,7 MHz, 106,0 MHz, 101,4 MHz	[46]
Radio Slovenske Gorice	96,4 MHz	[47]
Radio Sora	89,9 MHz, 91,1 MHz, 96,3 MHz	[48]
Radio Sraka	94,6 MHz	[49]
Radio Štajerski Val	87,6 MHz in 93,7 MHz	[50]
Radio Študent	89,3 MHz	[51]

Radio Tartini	102,8 MHz, 100,8 MHz, 98,4 MHz, 92,6 MHz	
Radio Top	106,8 MHz	[52]
Radio Triglav	89,8 MHz, 96,0 MHz, 101,1 MHz, 101,5 MHz,	[53]
Radio Univox	106,8 MHz in 107,5 MHz	[54]
Radio Velenje	88,9 MHz in 107,8 MHz	[55]
Radio Veseljak	94,9 MHz, 95,5 MHz, 95,9 MHz in 88,7 MHz	[56]
Radio Zeleni val	97,0 MHz, 93,1 MHz in 105,3 MHz	[57]
Turistični radio Potepuh	91,0 MHz	[58]

Radijske postaje, ki oddajajo izključno na spletu

Naziv	Spletna stran
Radio Ava	[59]
Radio Kaos	[60]
Radio Terminal	[61]

Radijske postaje, ki so prenehale z oddajanjem

Naziv	Opombe
Poslovni val / Slovenski poslovni kanal	prenehal z oddajanjem 11.4.2007, postal del Radia 1
Radio Bakla	prenehal z oddajanjem v maju 2008, postal del Radia 1
Radio Gama MM	prenehal z oddajanjem v letu 2006, zdaj Radio Ekspres
Radio Belvi	prenehal z oddajanjem 1.1.2012, zdaj Radio Antena
Radio Fantasy	prenehal z oddajanjem 1.1.2012, zdaj Radio Antena
Radio Geoss	prenehal z oddajanjem 16.2.2008, postal del Radia 1
Radio glas Ljubljane	prenehal z oddajanjem 31.12.2007, zdaj Radio Aktual
Radio Hrvatini	prenehal z oddajanjem 31.12.2007, zdaj Radio Tartini

Radio Klasik	prenehal z oddajanjem 31.12.2007, postal del Radia 1
Radio Max	prenehal z oddajanjem 18.4.2007, postal del Radia 1
Radio Morje	prenehal z oddajanjem 18.4.2007, postal del Radia 1
Radio Portorož (glej Radio 1)	prenehal z oddajanjem 18.4.2007, postal del Radia 1
Radio Sevnica	prenehal z oddajanjem v letu 2007, postal del Radia Veseljak
Radio Posavje	prenehal z oddajanjem v letu 2007, postal del Radia Veseljak
Radio Šport	prenehal z oddajanjem 11.4.2007, postal del Radia 1
Radio Val	prenehal z oddajanjem 18.4.2007, postal del Radia 1
Radio Tempo	prenehal z oddajanjem 1.5.2010, postal del Radia Center
Radio Radlje	prenehal z oddajanjem 15.2.2010, postal del Radia 1
Radio Orion	prenehal z oddajanjem 16.6.2008, postal del Radia 1
Radio Urban	prenehal z oddajanjem 15.6.2009, postal del Radia 1
Radio Odeon	prenehal z oddajanjem 2.2.2009, postal del Radia 1
Radio Geoss	prenehal z oddajanjem 16.2.2008, postal del Radia 1
Radio Bakla	prenehal z oddajanjem 19.5.2008, postal del Radia 1
Radio Pacient	prenehal z oddajanjem 01.12.2012, postal del Radia Center

Vir: http://sl.wikipedia.org/wiki/Seznam_slovenskih_radijskih_postaj

